

Tarptautinė
migracijos
organizacija

Europos
migracijos
tinklas

**Grąžinimo procedūros
veiksmingumas Lietuvoje:
iššūkiai ir geroji praktika,
susijusi su ES taisyklėmis ir
standartais**

2017/3

EMT STUDIJA

Co-funded by
the European Union

Šis tyrimas atliktas pagal Europos migracijos tinklo (EMT) 2017 – 2018 m. metinę programą.

EMT – tai ES valstybių narių, Norvegijos ir Europos Komisijos tinklas, skirtas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia ir palyginama informacija migracijos bei prieglobsčio srityje. Lietuvoje EMT veiklą LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras.

Daugiau informacijos apie EMT: www.emn.lt.

Kontaktai:

Europos migracijos tinklo nacionalinis informacijos centras

Jakšto 12, 4 aukštas

LT-01105, Vilnius

Tel.: +370 5 2624897

Faksas: +370 5 2611326

El. paštas: emn@iom.lt

© Tarptautinė migracijos organizacija (TMO), Europos migracijos tinklas (EMT), 2017

Studijoje pateikta informacija nebūtinai atspindi oficialią Lietuvos Respublikos, Europos Komisijos ar TMO ir jos šalių narių poziciją. Visos teisės saugomos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be TMO Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

**Grąžinimo procedūros
veiksmingumas Lietuvoje:**
iššūkiai ir geroji praktika,
susijusi su ES taisyklėmis ir
standartais

2017/3

EMT STUDIJA

Turinys

SANTRAUKA.....	5
1. TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIŲ GRAŽINIMAS: KONTEKSTAS IR APŽVALGA.....	8
2. SPRENDIMŲ GRAŽINTI PRIĖMIMAS.....	12
3. PASISLĖPIMO PAVOJUS.....	17
4. VEIKSMINGAS SPRENDIMŲ GRAŽINTI ĮGYVENDINIMAS.....	21
4.1. Abipusis pripažinimas.....	22
4.2. Kelionės dokumentai.....	23
4.3. Sulaikymo taikymas grąžinimo procedūrų metu.....	23
4.4. Alternatyvių sulaikymui priemonių taikymas grąžinimo procedūrų metu.....	28
5. PROCEDŪRINĖS APSAUGOS PRIEMONĖS IR TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS.....	30
6. ŠEIMOS GYVENIMAS, VAIKAI IR SVEIKATOS BŪKLĖ.....	33
7. SAVANORIŠKAS IŠVYKIMAS.....	38
8. DRAUDIMAI ATVYKTI.....	43
IŠVADOS.....	49

Santrauka

Kontekstas. Neteisėtai atvykusiems ar neteisėtai Lietuvoje esantiems užsieniečiams priimamas sprendimas dėl grąžinimo, nustatantis savanoriško išvykimo terminą, per kurį užsienietis privalo išvykti pats. Užsieniečiams, kurie neišvyksta per nustatytą savanoriško išvykimo laikotarpį bei kitais įstatyme nustatytais pagrindais (pvz., užsienietis kelia grėsmę valstybės saugumui arba viešajai tvarkai), priimamas sprendimas dėl išsiuntimo.

Vidutiniškai per metus Lietuva priima apie 1500 sprendimų dėl grąžinimo: 2016 m. buvo priimti 1 571 sprendimai, 2015 – 1 469 sprendimai. Absoliuti dauguma sprendimų (87-90 proc.) yra įvykdoma ir neteisėtai esantys užsieniečiai išvyksta iš Lietuvos per nustatytą terminą.

Nors šiuo metu Lietuva nesusiduria su sisteminiemis grąžinimo problemomis, tačiau plečiasi grąžinamų užsieniečių geografija, didėja nustatomų užsieniečių, neturinčių asmens tapatybės dokumentų, skaičius (nuo 2014 m. susiduriama su Vietnamo piliečių grąžinimo problema, nes kyla problemų nustatant jų tapatybę ir gaunant kelionės dokumentus), todėl grąžinimo klausimai išlieka aktualūs.

Grąžinimo direktyva. Grąžinimo direktyva į Lietuvos teisinę bazę perkelta 2012 m. vasario 1 d. Direktyva taikoma visiems neteisėtai atvykusiems ir esantiems užsieniečiams, išskyrus tiems, kurie buvo neįleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją. Grąžinimas apima tiek savanorišką išvykimą, tiek ir priverstinį grąžinimą. Pagal Įstatymą dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – Įstatymas) gali būti priimami šie sprendimai:

- Sprendimas dėl grąžinimo (atitinka Grąžinimo direktyvos terminą „savanoriškas išvykimas/grąžinimas“), kuriame nustatomas savanoriško išvykimo terminas bei įspėjama, kad neišvykus per nurodytą terminą, užsienietis bus išsiųstas. Sprendimą dėl grąžinimo gali priimti Migracijos departamentas, Valstybinės sienos apsaugos tarnyba ir policija. Sprendimų įvykdymą kontroliuoja policija ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai.

- **Sprendimas dėl išsiuntimo** (atitinka Grąžinimo direktyvos terminą „priverstinis grąžinimas“). Sprendimą dėl išsiuntimo priima Migracijos departamentas. Sprendimą vykdo Valstybės sienos apsaugos tarnyba arba policija. Sprendimas dėl išsiuntimo yra neribotos trukmės, t.y. jeigu užsieniečio negalima išsiųsti dėl objektyvių aplinkybių ar jo nepriima trečioji valstybė, sprendimo išsiųsti vykdymas stabdomas, tačiau sprendimas lieka galioti iki užsieniečio išsiuntimo arba jo teisinės padėties pasikeitimo.

Sprendimų dėl grąžinimo ir išsiuntimo vykdymas ir sustabdymas. Sprendimas dėl grąžinimo ar išsiuntimo priimamas visiems neteisėtai atvykusiems ar neteisėtai esantiems užsieniečiams, išskyrus užsieniečius, kurių negalima grąžinti ar išsiųsti dėl negrąžinimo principo. Sprendimas dėl grąžinimo ar išsiuntimo gali būti priimtas tik jeigu užsieniečio tapatybė yra nustatyta. Jeigu užsienietis nebendradarbiauja su atsakingomis institucijomis nustatant jo tapatybę ir yra pagrindas manyti, kad jis gali pasislėpti vengdamas grąžinimo ar išsiuntimo, jis gali būti sulaikytas teismo sprendimu.

Lietuvoje leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, kurių negalima grąžinti, užsieniečiams, kurie negali išvykti dėl humanitarinių priežasčių, bei užsieniečiams, kuriems taikomas negrąžinimo principas.

Jeigu užsienietį atsisako priimti užsienio valstybė, jam reikia suteikti būtinąją medicinos pagalbą ar jis negali būti išsiųstas dėl objektyvių priežasčių, sprendimo vykdymas yra sustabdomas. Jeigu po sprendimo sustabdyti išsiuntimą praeina metai ir užsienietis nėra sulaikytas, jam gali būti išduotas leidimas laikinai gyventi, galiojantis vienerius metus. Pasikeitus aplinkybėms sprendimas turi būti vykdomas nedelsiant.

Savanoriškas išvykimas. Sprendime dėl grąžinimo nustatomas savanoriško išvykimo terminas bei įspėjama, kad neįvykdžius sprendimo, užsienietis bus išsiųstas iš Lietuvos. Savanoriško išvykimo terminas nustatomas nuo 7 iki 30 dienų. Šis terminas gali būti pratęstas atsižvelgiant į atskiro atvejo konkrečias aplinkybes (pvz., buvimo trukmę, ar yra mokyklą lankančių vaikų ir ar esama kitų šeimos bei socialinių ryšių), tačiau negali viršyti 60 dienų. Savanoriško išvykimo terminas gali būti nesuteikiamas arba suteikiamas trumpesnis nei 7 dienų laikotarpis, jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti siekdamas išvengti grąžinimo.

Sulaikymas. Grąžinimo procedūros metu užsienietis gali būti sulaikytas tik jeigu sulaikymas būtinas sprendimui dėl grąžinimo ar išsiuntimo priimti ir (ar) vykdyti (pvz., jeigu užsienietis trukdo priimti ir (ar) vykdyti sprendimą, gali pasislėpti vengdamas grąžinimo, išsiuntimo ar perdavimo).

Ilgiau nei 48 valandoms užsienietis gali būti sulaikytas tik teismo sprendimu. Sulaikyti užsieniečiai yra apgyvendinami Užsieniečių registracijos centre. Per metus Lietuvoje teismo sprendimu sulaikoma vidutiniškai apie 300 užsieniečių. Užsienietis gali būti sulaikomas iki 6 mėn. Jeigu užsienietis nebendradarbiauja su atsakingomis institucijomis, sulaikymo terminas gali būti pratęstas dar 12 mėnesių. Maksimalus sulaikymo laikotarpis negali trukti ilgiau nei 18 mėn. Praėjus šiam terminui užsienietis turi būti nedelsiant paleistas iš sulaikymo.

Alternatyvios sulaikymui priemonės. Teismas, spręsdamas dėl užsieniečio sulaikymo, tuo pačiu sprendžia, ar gali būti taikoma alternatyvi sulaikymui priemonė. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad užsieniečio tapatybė nustatyta, jis nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, teikia pagalbą teismui, gali skirti alternatyvią sulaikymui priemonę (pvz., nustatyti laiku periodiškai atvykti į policijos įstaigą).

Sprendimų dėl grąžinimo vykdymo kontrolė. Grąžinimo įvykdymą kontroliuoja policija ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai užsieniečiui išvykstant per pasienio kontrolės punktą pažymi, kad užsienietis išvyko ir persiunčia sprendimą jį priėmusiai institucijai. Jei sprendimą priėmusi įstaiga negauna įvykdyto sprendimo, turi imtis veiksmų, kad įsitikintų, ar užsienietis išvyko (patikrinti duomenų bazes, nuvykti į užsieniečio gyvenamąją vietą ir pan.). Patikrinti, ar užsienietis išvyko per kaimyninių valstybių narių išorės sieną, įmanoma tik siunčiant paklausimą per nacionalinį koordinacinį centrą ar kontaktinius punktus.

Draudimai atvykti. Sprendimas dėl išsiuntimo priimamas kartu su draudimu atvykti, tačiau draudimo atvykti trukmė nustatoma individualiai. Jei priimamas sprendimas dėl grąžinimo, tai draudimas atvykti šiame sprendime nenustatomas, tačiau draudimas atvykti tokiam užsieniečiui, atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes, gali būti nustatytas atskiru sprendimu (sprendimus dėl grąžinimo priima policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Migracijos departamentas, o sprendimus dėl uždraudimo atvykti – tik Migracijos departamentas). Draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes. Praktikoje draudimas atvykti dažniausiai nustatomas nuo 1 iki 3 metų. Maksimalus draudimo atvykti laikotarpis

yra 5 metai. Jeigu užsienietis kelia grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai, jam gali būti uždrausta atvykti ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui.

Pažeidžiamų asmenų sulaiikymas ir grąžinimas. Pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių, gali būti sulaiikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausias vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus. Įstatymas numato tam tikras išlygas dėl pažeidžiamų asmenų grąžinimo (pažeidžiamiesiems asmenims, net jeigu jie neteisėtai atvyko ar neteisėtai yra ir sutinka savanoriškai grąžti padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai, priimamas sprendimas dėl grąžinimo, o ne dėl išsiuntimo). Nelydimi nepilnamečiai nepriklausomai nuo jų teisinės padėties šalyje gali būti grąžinami tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinami, bus tinkamai prižiūrimi.

Sprendimų apskundimas. Sprendimus dėl grąžinimo, išsiuntimo ar sulaiikymo užsienietis gali apskusti teismui. Skundas gali būti teikiamas administraciniam teismui per 14 dienų nuo sprendimo užsieniečiui įteikimo dienos. Teismas skundą privalo išnagrinėti ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo teismo nutarties priimti skundą nagrinėti priėmimo dienos. Šis sprendimas per 14 dienų gali būti apskūstas Lietuvos vyriausiam administraciniam teismui. Šio teismo priimtas sprendimas yra galutinis ir toliau nebegali būti skundžiamas.

Sprendimų pripažinimas ir Europos kelionės dokumentas. Lietuva pripažįsta kitų valstybių narių priimtus sprendimus dėl išsiuntimo. Tačiau nei ES teisės aktuose, nei Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra nustatyta, kad užsienietis, turintis vienos valstybės narės išduotą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo gali šį sprendimą vykdydamas vykti per kitų valstybių narių teritoriją. Tai reiškia, kad ES valstybių narių priimti sprendimai dėl savanoriško išvykimo yra galiojantys tik tokį sprendimą priėmusios valstybės narės teritorijoje. Lietuva sprendžia užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo klausimą remdamasi Įstatymu ir priima sprendimą remdamasi Įstatymu. Teisės aktai numato, kad Lietuva gali išduoti Europos kelionės dokumentą trečiųjų šalių piliečiams.

Svarbiausi teismų sprendimai. Lietuvos vyriausias administracinis teismas 2017 m. rugpjūčio 3 dienos byloje konstatavo, kad vadovaujantis Grąžinimo direktyva, pirmenybė turi būti teikiama savanoriškam grąžimui priverstinio grąžinimo atžvilgiu ir užsieniečiui turėtų būti suteikiamas laikotarpis savanoriškai išvykti išskyrus išimtinus atvejus (pvz., kai yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti, kyla grėsmė valstybės saugumui). Teismas konstatavo, kad dabartinis teisinis reguliavimas, kuomet sprendimas dėl grąžinimo neteisėtai atvykusiems užsieniečiams gali būti priimamas tik esant tam tikroms papildomoms sąlygoms (kai užsienietis yra pažeidžiamas asmuo arba prieglobsčio prašytojas arba užsienietis, kuriam prieglobstis nesuteiktas, kuris sutinka grąžti padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai), nėra tinkamas. Teismas nurodė, kad visais atvejais, kai nėra tikimybės, kad bus pakenkta grąžinimo procedūros tikslams, prioritetą turi būti taikomas savanoriško grąžimo procedūrai ir priimamas sprendimas dėl grąžinimo. Sprendimas dėl išsiuntimo, jeigu prieš tai nebuvo priimtas sprendimas dėl grąžinimo, suteikiantis savanoriško išvykimo terminą, gali būti priimtas tik nurodant priežastis, dėl kurių pasirenkama griežtesnė priemonė – priverstinis išsiuntimas.

1.

Trečiųjų šalių piliečių
grąžinimas: kontekstas ir
apžvalga

Klausimas (toliau - K) 1. Prašome pateikti nacionalinių Grąžinimo direktyvą įgyvendinančių priemonių (įskaitant teismų praktiką, aiškinimą bei teismų praktikos pakeitimus, susijusius su Grąžinimo direktyva) Lietuvoje apžvalgą.

Įstatymo „Dėl Užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Įstatymas) 2, 19, 77, 113, 114, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 139 straipsnių ir įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo buvo perkelta 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (toliau – Grąžinimo direktyva), įsigaliojo 2012 m. vasario 1 d.

Vėlesni Įstatymo pakeitimai, priimti siekiant tinkamai įgyvendinti Grąžinimo direktyvą:

- 2013 m. spalio 10 d. įstatymas Nr. XII-548 (nustatyta galimybė neteisėtai atvykusiems ir esantiems šalyje užsieniečiams, kurie yra pažeidžiami asmenys ar prieglobsčio prašytojai, apsisprendę grįžti į kilmės valstybę, pasirinkti savanorišką grįžimą į užsienio valstybę padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai);
- 2014 m. gruodžio 9 d. įstatymas Nr. XII-1396 (įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujasi sprendžiant, kad užsienietis gali pasislėpti, siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos; numatyta, kad gali būti nustatytas trumpesnis terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, arba šis terminas nesuteikiamas, jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti; nurodyta, dėl kokių aplinkybių terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, gali būti pratęstas; nustatyta, kad Vidaus reikalų ministerija kartu su tarptautinėmis ir nevyriausybėmis organizacijomis vykdo užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos stebėseną).

Grąžinimo direktyvos nuostatas taip pat įgyvendina Vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl sprendimų, dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Grąžinimo aprašas)¹.

Svarbiausi teismo sprendimai:

- Vienas svarbiausių teismo sprendimų dėl užsieniečių grąžinimo buvo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. spalio 31 d. byla², kurioje buvo nustatyta, kad užsieniečio teisinės padėties klausimas yra sprendžiamas vienos administracinės procedūros metu. Teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikoje klausimas dėl prieglobsčio suteikimo ar nesuteikimo užsieniečiui ir jo neišsiuntimo arba išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos yra sprendžiamas vienos administracinės procedūros metu (tai atitinka Direktyvos 2008/115/EB 6 straipsnio 6 dalies nuostatą, leidžiančią valstybėms narėms vienu administraciniu aktu ar teismo sprendimu ar aktu priimti sprendimą užbaigti teisėtą užsieniečio buvimą kartu su sprendimu grąžinti ir (arba) sprendimu dėl išsiuntimo ir (arba) sprendimu uždrausti atvykti). Remiantis šiuo sprendimu priimant sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo arba nesuteikimo taip pat sprendžiamas ir užsieniečio grąžinimo klausimas. Kartu išsprendžiamas tiek prieglobsčio suteikimo arba nesuteikimo klausimas, tiek užsieniečio tolimesnė teisinė padėtis šalyje.
- Kitas svarbus teismo sprendimas, susijęs su neteisėtai atvykusių ar esančių užsieniečių grąžinimu arba išsiuntimu, buvo priimtas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 3 dienos byloje³. Teismas konstatavo, kad vadovaujantis Grąžinimo direktyva, pirmenybė turi būti teikiama savanoriškam grįžimui priverstinio grąžinimo atžvilgiu ir užsieniečiui turėtų būti suteikiamas laikotarpis savanoriškai išvykti išskyrus išimtinus atvejus (pvz., kai yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti). Teismas konstatavo, kad dabartinis teisinis reguliavimas, kuomet sprendimas dėl grąžinimo neteisėtai atvykusiems užsieniečiams gali būti priimamas tik esant tam tikroms papildomoms sąlygoms (kai užsienietis yra pažeidžiamas asmuo arba prieglobsčio prašytojas arba užsienietis, kuriam prieglobstis nesuteiktas, kuris sutinka grįžti padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai), nėra tinkamas. Teismas nurodė, kad visais atvejais, kai nėra tikimybės, kad bus pakenkta grąžinimo procedūros tikslams, savanoriško grįžimo procedūrai turi būti taikomas prioritetas ir priimamas sprendimas dėl grąžinimo. Sprendimas dėl išsiuntimo, jeigu prieš tai nebuvo priimtas sprendimas dėl grąžinimo, suteikiantis savanoriško išvykimo terminą, turi visų pirma vertinti savanoriško išvykimo galimybes arba nurodyti priežastis, dėl kurių pasirenkama griežtesnė priemonė – priverstinis išsiuntimas.

¹ Šiuo metu galioja Vidaus reikalų ministro 2012 m. gegužės 15 d. įsakymo Nr. 1V-382 redakcija su vėlesniais pakeitimais

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. spalio 31 d. sprendimas byloje Nr. N-575-1297-12

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 3 d. sprendimas

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fa69ad8b-0337-4309-bbe0-143a69ff9cf5>

K2. [EK rekomendacija (8)] Ar Lietuva naudojasi nukrypti leidžiančia nuostata, numatyta Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a) ir b) punktuose?⁴

Taip. Lietuva pasinaudojo Grąžinimo direktyvos 2(2)(a) straipsnyje suteikta galimybe netaikyti Grąžinimo direktyvos nuostatų tiems užsieniečiams, kurie yra neįleidžiami į Lietuvą Valstybės sienos apsaugos tarnybos priimtais sprendimais dėl užsieniečio neįleidimo, t. y. tik tiems užsieniečiams, kurių nėra Lietuvos teritorijoje.

Lietuva taip pat pasinaudojo Grąžinimo direktyvos 2(2)(b) straipsnyje suteikta galimybe.

Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti:

- trečiųjų šalių piliečių kategorijas, kurioms taikoma ši nukrypti leidžianti nuostata (trečiųjų šalių piliečiai, kuriems uždrausta atvykti IR (ARBA) trečiųjų šalių piliečiai, sulaukyti jiems nelegaliai kertant išorinę sieną, IR (ARBA) trečiųjų šalių piliečiai, kurie išsiunčiami vykdant baudžiamosios teisės sankcijas, arba kuriems taikomos ekstradicijos procedūros);
- kaip tokiais atvejais vykdomas grąžinimas skiriasi nuo standartinės praktikos (pvz., nesuteikiamas laikotarpis savanoriškai išvykti, apskundimas nesustabdo išsiuntimo ir t. t.).

Lietuva pasinaudojo Grąžinimo direktyvos 2(2)(a) straipsnyje suteikta galimybe netaikyti Grąžinimo direktyvos nuostatų tiems užsieniečiams, kurie yra neįleidžiami į Lietuvą Valstybės apsaugos tarnybos priimtais sprendimais dėl užsieniečio neįleidimo, t. y. tik tiems užsieniečiams, kurių nėra Lietuvos teritorijoje. Užsieniečių atvykimą į Lietuvą per išorinę Europos Sąjungos sieną, taip pat per vidinę Europos Sąjungos sieną, kai jos kontrolė laikinai atnaujinama, kontroliuoja Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai, įleiddami užsienietį į Lietuvos Respubliką, turi nustatyti, ar jis atitinka Šengeno sienų kodekse nustatytas sąlygas ir ar nėra priežasčių, nustatytų Šengeno sienų kodekse, dėl kurių užsienietis turi būti neįleidžiamas į Lietuvą. Pagal Įstatymo 8 straipsnį sprendimą neįleisti užsieniečio į Lietuvą priima Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Sprendimas neįleisti užsieniečio į Lietuvą nepriimamas dėl užsieniečio, kuris pateikė prašymą suteikti prieglobstį Lietuvoje. Jeigu priimtas sprendimas neįleisti, sprendimai dėl grąžinimo (savanoriško ar priverstinio) nepriimami, nes užsieniečio nėra Lietuvos teritorijoje.

Lietuva taip pat pasinaudojo Grąžinimo direktyvos 2(2)(b) straipsnyje suteikta galimybe. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nėra sankcijų, kurių viena iš dalių ar sankcijos taikymo pasekmė būtų grąžinimas. Kadangi Lietuvoje ekstradicija vykdoma pagal tarptautinius susitarimus, tai nėra taikoma Grąžinimo direktyva (Įstatymo 144 straipsnyje nustatyta, kad jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytos kitokios nuostatos negu Įstatyme, taikomos tarptautinių sutarčių nuostatos).

Jeigu užsienietis yra Lietuvos teritorijoje, tai jo grąžinimo į užsienio valstybę klausimas sprendžiamas vadovaujantis Įstatymo nuostatomis.

K3. Prašome nurodyti visus naujausius pokyčius teisinėje ir (arba) politinėje sistemoje (t. y., kilusius dėl migracijos situacijos 2015-2016 m. ar dėl 2017 m. kovo mėn. išleistos Europos Komisijos rekomendacijos).

Jokių žymių pokyčių nėra, nacionalinis reglamentavimas ir praktika atitinka Komisijos rekomendaciją.

K4. Ar neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas Lietuvoje yra prioritetas?

Taip. Politiniame lygmenyje yra aiškiai deklaruota valstybės pozicija grąžinimo klausimu. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 29 patvirtintose Lietuvos migracijos politikos gairėse yra išvardintos pagrindinės migracijos politikos kryptys. Viena jų yra siekis „užtikrinti veiksmingą užsieniečių grąžinimo į kilmės valstybes ar užsienio valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, ir neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių readmisijos politikos įgyvendinimą visapusiškai paisant pagrindinių žmogaus teisių ir suteikiant jiems galimybę išvykti oriai, skatinti savanorišką grįžimą ir taip taupyti valstybės lėšas“ (22.3.4. papunktis).

⁴ Valstybės (narės) gali nuspręsti netaikyti Direktyvos trečiųjų šalių piliečiams, kuriems atsisakyta leisti atvykti pagal Šengeno sienų kodekso 13 straipsnį arba kuriuos kompetentingos institucijos sulaukė ar suėmė dėl neteisėto valstybės (narės) išorės sienos kirtimo sausuma, jūra ar oru, ir kurie po to nėra gavę leidimo ar teisės būti toje valstybėje (narėje) (2 straipsnio 2 dalies a) punktas) ir trečiųjų šalių piliečiams, kurie grąžinami pagal nacionalinę teisę vykdant baudžiamosios teisės sankciją arba tai yra baudžiamosios teisės sankcijos taikymo pasekmė, arba kuriems taikomos ekstradicijos procedūros (2 straipsnio 2 dalies b) punktas)

Pasak ekspertų, nepaisant iškilančių sunkumų bei atsirandančių pavienių asmenų, kurių neįmanoma grąžinti, grąžinimas nėra sisteminė problema. Tokių užsieniečių nėra daug, dauguma atvejų – individualios situacijos, kai kilmės valstybė neišduoda grąžimo dokumentų (nes asmens neidentifikuoja jo kilmės valstybė). Pavieniais atvejais susiduriama su problemomis (pvz., kuomet užsieniečio negalima grąžinti į kilmės valstybę, tačiau kuriam taip pat negalima išduoti leidimo laikinai gyventi Lietuvoje dėl grėsmės valstybės saugumui), tačiau šiuo metu tai yra pavieniai atvejai, bet ateityje jų gali daugėti.

Pastaruosius keleta metų Lietuva susiduria su problema, vykdant Vietnamo piliečių išsiuntimą. Lietuvoje nėra Vietnamo Socialistinės Respublikos ambasados ir nėra readmisijos susitarimo su Vietnamu. Sprendžiant klausimą dėl asmens tapatybės nustatymo bei grąžimo dokumento gavimo bendradarbiaujama su Vietnamo Socialistinės Respublikos ambasada Lenkijoje. Kartais grąžimo dokumento išdavimas užtrunka ilgiau nei 6 mėnesius, taip pat buvo atvejų, kai ambasada nepateikė oficialių atsakymų į pateiktus užklausimus dėl asmenų, kurie prisistatė Vietnamo piliečiais, bet neturėjo asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų. Tokiais atvejais nėra galimybės įvykdyti sprendimo dėl išsiuntimo.

2.

Sprendimų dėl grąžinimo
priėmimas

K5. Kurios kompetentingos institucijos Lietuvoje gali priimti sprendimą grąžinti?

Pagal Įstatymo 127 straipsnį:

- sprendimą dėl užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos (t. y. dėl priverstinio grąžinimo) priima Migracijos departamentas, o jį vykdo policija ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba.
- sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo į užsienio valstybę (t. y. dėl savanoriško grąžinimo) priima Migracijos departamentas, policija arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba, o jo įvykdymą kontroliuoja policija ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Sprendimą priima:
  - policijos įstaiga, kurios aptarnaujamoje teritorijoje užsienietis yra ar gyvena arba yra sulaikytas, suimtas, jam skirtas administracinis areštas arba jis atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę;
  - Valstybės sienos apsaugos tarnyba, kurios aptarnaujamoje teritorijoje užsienietis yra ar gyvena arba yra sulaikytas;
  - Migracijos departamentas, jeigu priimdamas sprendimą nesuteikti užsieniečiui prieglobsčio Lietuvos Respublikoje, nutraukti prašymo suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje nagrinėjimą ar panaikinti suteiktą prieglobstį Lietuvos Respublikoje nustato, kad yra Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 125 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas priimti sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo.

K6a. [EK rekomendacija (5)] Ar Lietuva nepriima sprendimo grąžinti neteisėtai esančių trečiosios šalies piliečių, jei:

- nėra žinoma, kur yra trečiosios šalies pilietis

Ne. Kuomet nėra žinoma, kur yra neteisėtai esantis trečiosios šalies pilietis, sprendimas dėl grąžinimo jam automatiškai nėra priimamas. Tam, kad būtų priimtas sprendimas dėl užsieniečio grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo) ar išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) reikia surinkti tokio sprendimo pagrindą patvirtinančius dokumentus, todėl užsienietis turi būti apklausiamas ir turi būti užpildytas užsieniečio apklausos lapas. Tačiau tai netaikoma tais atvejais, kai užsienietį dėl jo keliamos grėsmės valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento, Policijos departamento ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos vertinimu, būtina išsiųsti nedelsiant ir todėl surinkti ir gauti minėtus dokumentus yra objektyviai neįmanoma. Pagal Grąžinimo aprašo 31.2 ir 56.1 papunkčius, priėmus sprendimą ir dėl grąžinimo, ir dėl išsiuntimo užsienietis turi būti supažindinamas su sprendimu jam suprantama kalba ir jį pasirašyti. Kadangi užsieniečiai yra sulaikomi tik kraštutiniu atveju, praktikoje galimi atvejai, kai nesulaikytas užsienietis gali pasislėpti (pakeisti savo buvimo ar gyvenimo vietą) ir dėl tos priežasties su sprendimu jį supažindinti gali nebūti galimybės tol, kol užsienietis nebus surastas.

- trečiosios šalies pilietis neturi tapatybės ar kelionės dokumento

Ne, sprendimas yra priimamas. Jei nustatomi Įstatymo 125 ar 126 straipsnyje įtvirtinti sprendimo dėl grąžinimo ar dėl išsiuntimo priėmimo pagrindai, sprendimas dėl grąžinimo ar dėl išsiuntimo priimamas ir tais atvejais, kai užsienietis neturi asmens tapatybę patvirtinančio ar kelionės dokumento. Jei užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento ir pats tokio dokumento negali gauti dėl objektyvių priežasčių (Lietuvoje nėra tos užsienio valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos ar kt.), tai dokumentus dėl užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo renkanti policijos įstaiga ar Valstybės sienos apsaugos tarnyba tarpininkauja užsieniečiui kreipiantis į atitinkamos užsienio valstybės diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą dėl kelionės dokumento grįžti į užsienio valstybę išdavimo arba dėl tokio dokumento gavimo kreipiasi į atitinkamos užsienio valstybės diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą. Tam tikrais atvejais (jeigu Lietuvos Respublikoje nėra užsieniečio kilmės valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos ir jeigu užsienio valstybė, į kurią užsienietis išsiunčiamas, grąžinamas sutinka priimti jį su šiuo dokumentu) gali būti išduodamas Europos kelionės dokumentas neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti⁵. Jeigu paaiškėja Įstatyme nustatytos aplinkybės, dėl kurių sustabdomas sprendimo dėl užsieniečio išsiuntimo vykdymas, ir šios aplinkybės neišnyksta per 10 dienų nuo jų paaiškėjimo dienos, sprendimą dėl užsieniečio išsiuntimo vykdanči įstaiga nedelsdama raštišku pranešimu apie jas informuoja Migracijos departamentą, kuris priėmė

⁵ 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/1953 dėl Europos kelionės dokumento neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti nustatymo, kuriuo panaikinama 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendacija, priede nustatytos formos Europos kelionės dokumentą neteisėtai ES esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti (iki šio reglamento įsigaliojo – laikinas kelionės dokumentas pagal 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendaciją).

sprendimą dėl išsiuntimo, o šis nedelsdamas priima sprendimą sustabdyti sprendimo dėl užsieniečio vykdymą, iki išnyks priežastys, dėl kurių sustabdomas sprendimo vykdymas.

- Kita

Sprendimas dėl grąžinimo ar dėl išsiuntimo nepriimamas, jei užsieniečio asmens tapatybė nėra nustatyta. Jei užsienietis nebendradarbiauja siekiant nustatyti jo asmens tapatybę ir (ar) pilietybę, tai gali būti vertinama kaip pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti ir kad sulaikymas yra būtinas sprendimui dėl grąžinimo ar išsiuntimo priimti ir (ar) vykdyti. Taigi toks užsienietis gali būti sulaikomas, kad nepasislėptų, o sprendimas dėl grąžinimo ar išsiuntimo priimamas nustačius jo asmens tapatybę.

K6b. 6a klausimo a) punkto kontekste, ar Lietuvoje egzistuoja kokios nors priemonės siekiant efektyviai nustatyti neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių, kurių buvimo vieta nežinoma, buvimo vietą bei juos sulaikyti? Jei atsakėte „taip“, prašome detalizuoti tokių priemonių pobūdį.

Užsieniečių buvimą ir gyvenimą Lietuvoje kontroliuoja policija, Migracijos departamentas ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai kartu su policija vykdo tikslines prevencines priemones. Nustačius faktą, kad užsienietis Lietuvoje yra neteisėtai, ir yra įstatyme nustatyti pagrindai dėl užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo, policija arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba iš karto vertina, ar yra sulaikymo pagrindai bei pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti, ir tokiu atveju kreipiasi į teismą dėl sulaikymo arba alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo. Manytina, kad toks įvertinimas, kuris atliekamas iš karto, yra pasiteisinęs, nes didžioji dauguma sprendimų dėl grąžinimo ir išsiuntimų yra įvykdoma.

2016 m. buvo priimtas 1 571 sprendimas dėl grąžinimo, 87 proc. šių sprendimų buvo įvykdyta (2015 m. priimti 1 469 sprendimai, 90 proc. jų įvykdyta). 2016 m. buvo priimti 202 sprendimai dėl išsiuntimo, 83 proc. šių sprendimų įvykdyta (2015 m. priimti 433 sprendimai, 99 proc. jų įvykdyta).

K6c. [EK rekomendacija (24) (d)] Ar Lietuva priima sprendimą grąžinti, kai neteisėto buvimo faktas nustatomas išvykstant?

Taip. Jeigu Valstybės sienos apsaugos pareigūnai, atlikdami išvykstančių užsieniečių patikrinimą, nustato faktą, kad užsienietis yra neteisėtai, ir jeigu yra įstatyme nustatytas pagrindas priimti sprendimą dėl grąžinimo (t. y. dėl savanoriško grąžinimo), tokį sprendimą priima sienos kontrolės punkte. Jei sprendimas dėl grąžinimo negali būti priimtas, o turi būti priimtas sprendimas dėl išsiuntimo (pvz., jei užsienietis neišvyko per sprendime dėl grąžinimo suteiktą savanoriško išvykimo terminą), dokumentai pateikiami Migracijos departamentui sprendimui dėl išsiuntimo priimti. Tokiu atveju galimi atvejai, kai užsienietis sulaikomas iki 48 val. arba, esant atitinkamoms aplinkybėms, teismo sprendimu sulaikomas ilgiau nei 48 val. Užsieniečių registracijos centre.

K7. [EK rekomendacija (5) (c)] Ar Lietuvos Respublikoje sprendimas grąžinti trečiosios šalies pilietį priimamas kartu su sprendimu užbaigti jo teisėtą buvimą? Jei atsakėte „ne“, kada priimamas sprendimas grąžinti?

Taip. Jeigu Migracijos departamentas, priimdamas sprendimą nesuteikti užsieniečiui prieglobsčio Lietuvoje, nutraukti prašymo suteikti prieglobstį Lietuvoje nagrinėjimą ar panaikinti suteiktą prieglobstį Lietuvoje, nustato, kad yra įstatyme įtvirtintas sprendimo dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo) ar išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) priėmimo pagrindas, kartu priima sprendimą dėl grąžinimo ar dėl išsiuntimo. Jeigu Migracijos departamentas, priimdamas sprendimą neišduoti užsieniečiui leidimo gyventi Lietuvoje, panaikinti išduotą leidimą gyventi Lietuvoje ar užsieniečio teisę laikinai ar nuolat gyventi Lietuvoje, nustato, kad yra įstatyme įtvirtintas sprendimo dėl išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) priėmimo pagrindas, kartu priima sprendimą dėl išsiuntimo. Pažymėtina, kad atsižvelgus į tai, kad pagal įstatymo nuostatas kai kurių sprendimų dėl užsieniečio teisėto buvimo nutraukimo, pvz., dėl leidimo gyventi panaikinimo, vykdymas yra sustabdomas, sprendimą apskundus teismui, ir į tai, kad savanoriško išvykimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo užsieniečio supažindinimo su sprendimu dėl grąžinimo dienos, tam tikrais atvejais priimti sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo, kol nėra įsiteisėjęs sprendimas dėl teisėto buvimo nutraukimo, nėra galimybės.

K8. Ar įstatymai numato galimybę suteikti atskirą leidimą gyventi ar kitokį leidimą neteisėtai teritorijoje esantiems trečiųjų šalių piliečiams, atsižvelgiant į asmenines, humanitarines ar kitas priežastis? Jei atsakėte „taip“, prašome detalizuoti, kokio tipo leidimas ir kokios kategorijos trečiųjų šalių piliečiams yra suteikiamas.

Ne. Tam tikros priežastys gali būti atskiras pagrindas gauti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, bet ne atskiros rūšies leidimą gyventi ar kitokį dokumentą, suteikiantį teisę gyventi Lietuvoje.

Leidimas laikinai gyventi Lietuvoje gali būti išduodamas, jeigu, be kita ko, nelydimas nepilnametis negrąžinamas į užsienio valstybę, užsienietis negali išvykti iš Lietuvos dėl humanitarinių priežasčių, užsieniečio negalima grąžinti į užsienio valstybę ar išsiųsti iš Lietuvos Respublikos dėl negrąžinimo principo arba užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos vykdymas sustabdytas dėl šio įstatymo 132 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių.

Remiantis įstatymo 132 str. 1 dalimi, jeigu sprendimo dėl išsiuntimo vykdymas yra sustabdomas dėl šių priežasčių:

- užsienietį atsisako priimti užsienio valstybė, į kurią jis gali būti išsiųstas;
- užsieniečiui reikia suteikti būtinąją medicinos pagalbą, kurios suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija;
- jo negalima išsiųsti dėl objektyvių aplinkybių (užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento, nėra galimybės gauti kelionės bilietų ir kita);

ir šios priežastys neišnyksta per vienerius metus nuo sprendimo išsiųsti užsienietį iš Lietuvos vykdymo sustabdymo ir užsienietis nėra sulaukytas, jam išduodamas leidimas laikinai gyventi. Praėjus metams ir užsieniečiui kreipiantis dėl leidimo laikinai gyventi pakeitimo vėl vertinama, ar nėra galimybės išsiųsti užsienietį.

K9. [EK rekomendacija (6)] Ar sprendimai grąžinti Lietuvoje yra neribotos trukmės? Jei atsakėte „ne“, kokia sprendimų grąžinti galiojimo trukmė?

Lietuvoje priimami dviejų rūšių sprendimai dėl grąžinimo:

- sprendimas dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo), kuriame numatomas laikotarpis, per kurį užsienietis privalo savanoriškai išvykti iš Lietuvos;
- sprendimas dėl išsiuntimo (t. y. dėl priverstinio grąžinimo), kuris priimamas, jei užsieniečiui dėl pasislėpimo pavojaus nesuteikiamas savanoriško išvykimo terminas arba jei užsienietis neišvyksta per sprendime dėl grąžinimo nurodytą laikotarpį. Sprendimas dėl išsiuntimo yra neribotos trukmės. Jeigu sprendimo dėl išsiuntimo vykdymas stabdomas dėl įstatyme numatytų priežasčių, sprendimas lieka galioti ir turi būti vykdomas išnykus aplinkybėms, dėl kurių jis buvo sustabdytas.

K10. Ar Lietuvoje egzistuoja mechanizmas, leidžiantis prieš vykdant išsiuntimą atsižvelgti į trečiųjų šalių piliečių padėties pokyčius individualiais atvejais, įskaitant ir negrąžinimo (non-refoulement) principą? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti šį mechanizmą.

Taip. Įstatymo 128 str. nurodo aplinkybes, į kurias turi būti atsižvelgiama, priimant sprendimą išsiųsti užsienietį iš Lietuvos Respublikos:

- buvimo Lietuvos Respublikoje laiką;
- šeiminius ryšius su asmenimis, gyvenančiais Lietuvos Respublikoje;
- esamus socialinius, ekonominius ir kitus ryšius su Lietuvos Respublika, taip pat į tai, ar jis turi nepilnamečių vaikų, kurie mokosi Lietuvos Respublikoje pagal formaliojo švietimo programą (programas);
- padaryto teisės pažeidimo pavojingumo pobūdį ir mastą.

Įstatymo 130 str. nustato atvejus, kuomet užsienietį draudžiama išsiųsti arba grąžinti:

- užsienietį draudžiama išsiųsti arba grąžinti užsienietį į valstybę, kurioje jo gyvybei ar laisvei gresia pavojus arba jis gali būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų, arba į valstybę, iš kurios jis gali būti vėliau nusiųstas į tokią valstybę⁶;
- užsienietis neišsiunčiamas ir negrąžinamas į valstybę, jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad joje užsienietis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniška elgiamasi arba žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas; Užsienietis neišsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba negrąžinamas į užsienio valstybę, jeigu jam Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka yra suteiktas apsisprendimo laikotarpis, per kurį jis, kaip esanti ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka, turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar su teismu.

K11. [EK rekomendacija (7)] Ar Lietuva į sprendimus grąžinti sistemiškai įtraukia informaciją apie tai, kad trečiųjų šalių piliečiai privalo išvykti iš valstybės narės teritorijos ir atvykti į trečiąją šalį?

Taip. Sprendimai dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo) yra nustatytos formos, kurioje turi būti pažymėta, į kokią konkrečią valstybę ir per kokį laikotarpį asmuo turi savanoriškai išvykti. Taip pat įspėjama, kad neišvykus iš Lietuvos per nustatytą terminą, bus priimtas sprendimas dėl išsiuntimo iš šalies. Sprendime dėl išsiuntimo taip pat nurodoma valstybė, į kurią užsienietis išsiunčiamas.

Užsienietis informuojamas, kad turi išvykti tiesiogiai į trečią šalį, tačiau pasitaiko atvejų, kai užsieniečiai, kurie išvyksta savarankiškai, nusiperka grįžimo bilietą per kitą Šengeno valstybę ir vykti per ją negali.

---

⁶ Ši nuostata netaikoma užsieniečiui, kuris dėl svarbių priežasčių kelia grėsmę Lietuvos Respublikos saugumui arba jis įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu yra pripažintas kaltu dėl labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir kelia grėsmę visuomenei.

3.

Pasislėpimo pavojus

K12. [EK rekomendacija (15)] Ar toliau išvardyti elementai (elgesys) Lietuvoje laikomi nuginčijamąja prezumpcija, kad esama pasislėpimo pavojaus?

1 lentelė. Pasislėpimo pavojaus vertinimas

Elementai / elgesys	Taip/Ne	Pastabos
Atsisakymas bendradarbiauti tapatybės nustatymo procese, pvz., naudojant neteisingus arba padirbtus dokumentus, sunaikinant ar kitaip pašalinant egzistuojančius dokumentus ir (arba) atsisakant duoti pirštų atspaudus	Taip	Įstatymo 113 str. 5(1): užsienietis neturi asmens tapatybę patvirtinančio dokumento ir užsienietis nebendradarbiauja, siekiant nustatyti jo asmens tapatybę ir (ar) pilietybę (atsisako pateikti duomenis apie save, teikia klaidinančią informaciją ir pan.);
Priešinimasis grąžinimui naudojant smurtą ar sukčiaujant	Taip	Tiesiogiai ši nuostata įstatyme nėra įtvirtinta, tačiau priimant sprendimus būtų vertinamos visos susijusios aplinkybės. 114 str. 5 d.: užsienietis negali būti sulaikomas ilgiau kaip 6 mėnesiams, išskyrus atvejus, kai jis nebendradarbiauja siekiant jį išsiųsti iš Lietuvos Respublikos (atsisako pateikti apie save duomenis, teikia klaidinančią informaciją ir pan.) arba negaunami reikiami dokumentai tokio užsieniečio išsiuntimui iš valstybės teritorijos įvykdyti. Šiais atvejais sulaikymo terminas gali būti pratęstas papildomam, ne ilgesniam kaip 12 mėnesių, laikotarpiui.
Aiškiai išreikštas ketinimas nesilaikyti sprendimo grąžinti	Taip	Toks kriterijus įstatyme aiškiai nėra įvardintas, bet galėtų būti taikomas remiantis šiomis įstatyme numatytomis aplinkybėmis: 113 str. 5(1): užsienietis nebendradarbiauja, siekiant nustatyti jo asmens tapatybę ir (ar) pilietybę (atsisako pateikti duomenis apie save, teikia klaidinančią informaciją ir pan.); 113 str. 5(6): nevykdo teismo sprendimu paskirtos alternatyvios sulaikymui priemonės; 113 str. 5(7): užsienietis, apgyvendintas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje netaikant judėjimo laisvės apribojimų, pažeidė laikino išvykimo iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos tvarką;
Savanoriško išvykimo termino nesilaikymas	Taip	Įstatymo 113 str. 5(5): savanoriškai neišvyko iš Lietuvos Respublikos per sprendime grąžinti nustatytą terminą.
Ankstesnis teistumas už sunkią nusikalstamą veiką Lietuvoje	Taip	Remiantis Policijos departamento kriterijais, kuriais vertinama grėsmė viešajai tvarkai.
Ankstesnio pasislėpimo įrodymai	Taip	Toks kriterijus įstatyme aiškiai nėra įvardintas, tačiau teismai, sprenddami dėl užsieniečio sulaikymo, atsižvelgia į visas faktines aplinkybes ir ankstesnio pasislėpimo pavojus gali būti laikomas kaip pasislėpimo pavojus.
Klaidinančios informacijos suteikimas	Taip	Įstatymo 113 str. 5(1): užsienietis nebendradarbiauja, siekiant nustatyti jo asmens tapatybę ir (ar) pilietybę (atsisako pateikti duomenis apie save, teikia klaidinančią informaciją ir pan.);
Priemonės, kuria siekiama užkirsti kelią pasislėpimui, nevykdymas	Taip	Įstatymo 113 str. 5 (6) ir (7) nuostatos teigia, kad pasislėpimo pavojumi laikoma situacija, jeigu užsienietis nevykdo teismo sprendimu paskirtos alternatyvios sulaikymui priemonės arba pažeidžia laikino

		išvykimo iš Valstybės sienos apsaugos tarnybos Užsieniečių registravimo centro tvarką;
Egzistuojančio draudimo atvykti nevykdymas	Taip	Tiesiogiai ši nuostata įstatyme nėra įtvirtinta, tačiau priimant sprendimus būtų vertinamos visos susijusios aplinkybės.
Finansinių išteklių stoka	Taip	Įstatymo 113 str. 5(4): neturi lėšų pragyventi Lietuvos Respublikoje
Nesankcionuotas antrinis judėjimas į kitą valstybę (narę)	Taip	Tiesioginiai ši nuostata įstatyme nėra įtvirtinta, tačiau jeigu teismas sprendžia dėl užsieniečio sulaikymo, tuomet kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgia į visas faktines aplinkybes: ar nustatyta asmens tapatybė, ar užsienietis teikia pagalbą institucijoms nustatant jo teisinę padėtį, ar savavališkai nepasišalino iš Lietuvos nesulaukęs galutinio sprendimo, ar užsieniečio paaiškinimai neprieštarauja vienas kitam, ar nebuvo grąžintas iš kitos šalies narės pagal Dublino reglamentą, ar jo buvimas nekelia grėsmės saugumui ir viešajai tvarkai ir kt.
Kita (prašome nurodyti)		Be aukščiau paminėtų aplinkybių, remiantis įstatymo 113 str. 5 dalimi, sprendžiant, ar yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti, įvertinamos ir šios aplinkybės: 1) neturi gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje arba nurodytu gyvenamosios vietos adresu nebūna (negyvena); 2) neturi šeiminių ryšių su asmenimis, gyvenančiais Lietuvos Respublikoje, ar socialinių, ekonominių ar kitų ryšių su Lietuvos Respublika; 3) siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, pateikė prašymą suteikti prieglobstį jo atžvilgiu pradėto ikiteisminio tyrimo laikotarpiu; 4) užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje gali kelti grėsmę viešajai tvarkai; 5) prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu nebendradarbiauja su kompetentingų institucijų valstybės tarnautojais ir darbuotojais.

K13. Kokios priemonės, kuriomis siekiama išvengti pasislėpimo pavojaus savanoriško išvykimo laikotarpio metu, egzistuoja Lietuvoje?

- reguliarius registravimasis institucijose;
- pakankamas piniginis užstatas;
- dokumentų pateikimas;
- prievolė neišvykti iš tam tikros vietos;
- kita.

Klausime išvardintos priemonės savanoriško išvykimo metu nėra taikomos.

Jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę, sprendime grąžinti užsienietį į užsienio valstybę jam gali būti nustatytas trumpesnis negu 7 dienų terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, arba terminas savanoriškai išvykti nesuteikiamas ir yra priimamas sprendimas dėl išsiuntimo. Jeigu pasislėpimo pavojus paaiškėja jau suteikus savanoriško išvykimo terminą, kreipiamasi į teismą dėl sulaikymo arba alternatyvios priemonės skyrimo.

K14. Prašome įvardyti visus iššūkius, susijusius su pasislėpimo pavojaus egzistavimo nustatymu Lietuvoje.

2014 m. gruodžio 9 d. Įstatyme buvo įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujamasi sprendžiant, ar užsienietis gali pasislėpti, siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos. Pakeitimai įsigaliojo 2015 m. kovo 1 d. Iki šio pakeitimo teismai priimdami sprendimą sulaikyti užsienietį/spręsdami jo teisinę padėtį Lietuvoje atsižvelgdavo į visas aplinkybes ir kompleksiskai įvertindavo visus kriterijus (ar užsieniečio tapatybė nustatyta, ar užsienietis gali trukdyti priimti ar vykdyti sprendimą, ar yra pagrindo manyti, kad piktnaudžiauja prieglobsčio suteikimo sistema, ar užsienietis teikia pagalbą institucijoms nustatant jo teisinę padėtį, ar savavališkai nepasišalino iš Lietuvos nesulaukęs galutinio sprendimo, ar užsieniečio paaiškinimai neprieštarauja vienas kitam, ar nebuvo grąžintas iš kitos šalies narės pagal Dublino II reglamentą, ar jo buvimas nekelia grėsmės saugumui ir viešajai tvarkai ir kt.).

K15. Prašome aprašyti gerosios praktikos nustatant pasislėpimo pavojų pavyzdžius Lietuvoje, nurodant, kiek įmanoma, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, nuo kada ji taikoma, jos aktualumą bei ar jos veiksmingumas įrodytas.

N/a.

4.

Veiksmingas sprendimų dėl
grąžinimo įgyvendinimas

K16. [EK rekomendacija (11)] Ar įstatymai Lietuvoje numato kokias nors sankcijas trečiųjų šalių piliečiams, kurie nesilaiko sprendimo grąžinti ir (arba) tyčia trikdo grąžinimo procesą? Jei atsakėte „taip“, prašome nurodyti, kam taikomos tokios sankcijos bei jų esmę.

Ne.

Pagal Administracinių nusižengimų kodekso 206 str. užsieniečių atvykimo į Lietuvos Respubliką, buvimo ar gyvenimo joje, vykimo per ją tranzitu ar išvykimo iš jos tvarkos pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą nuo septyniasdešimt dviejų iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų.

4.1. ABIPUSIS PRIPAŽINIMAS

K17a. [EK rekomendacija (9) (d)] Ar Lietuva sistemiškai pripažįsta kitos valstybės (narės) priimtus sprendimus grąžinti trečiosios šalies piliečius, esančius jos teritorijoje?

Taip. Lietuva yra į nacionalinę teisę perkėlusį direktyvos 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo nuostatas ir pripažįsta kitų valstybių narių priimtus sprendimus dėl išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo). Tačiau nei ES teisės aktuose, nei Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra nustatyta, kad užsienietis, turintis vienos valstybės narės išduotą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo gali šį sprendimą vykdydamas vykti per kitų valstybių narių teritoriją. Tai reiškia, kad ES valstybių narių priimti sprendimai dėl savanoriško išvykimo yra galiojantys tik tokį sprendimą priėmusios valstybės narės teritorijoje, o kitos valstybės narės tik gali (jei nusprendžia pagal savo nacionalinius teisės aktus) pripažinti tokį sprendimą ir leisti užsieniečiui be papildomų formalumų vykti per jų teritoriją tranzitu ar išvykti per jos išorės sieną.

Tai reiškia, kad Lietuva, nustačiusi užsienietį, kuris neturi teisės būti ar gyventi Lietuvoje ir vyksta per Lietuvos teritoriją tranzitu ar ketina išvykti iš Lietuvos per išorės sieną vykdydamas kitos valstybės narės priimtą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo, šio užsieniečio teisinės padėties klausimą sprendžia pagal įstatymo nuostatas ir priima arba naują sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo, arba sprendimą dėl jo išsiuntimo.

K17b. Jei atsakėte „taip“, ar Lietuva:

- inicijuoja procesinius veiksmus, siekdama grąžinti trečiosios šalies pilietį į trečiąją šalį;
- inicijuoja procesinius veiksmus, siekdama grąžinti trečiosios šalies pilietį į valstybę (narę), kuri priėmė sprendimą jį grąžinti;
- kita.

Pagal nacionalinius teisės aktus, Lietuvoje nustačius užsienietį, dėl kurio išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) kita valstybė narė yra priėmusi sprendimą, dėl šio sprendimo vykdymo konsultuojamasi su sprendimą išsiųsti priėmusia valstybe ir Migracijos departamentas priima sprendimą dėl kitos valstybės narės priimto sprendimo dėl išsiuntimo vykdymo galimumo.

Tačiau praktikoje sprendimų dėl kitos valstybės narės priimto sprendimo vykdymo galimumo nebuvo priimta, nes nėra sureglamentuota informacijos apie kitų valstybių priimtus sprendimus dėl grąžinimo gavimo procedūra ar sukurta atitinkama susižinavimo sistema.

K17c. Jei atsakėte „ne“, prašome nurodyti priežastis, dėl kurių Lietuva nepripažįsta kitos valstybės (narės) sprendimų grąžinti.

Netaikoma.

4.2. KELIONĖS DOKUMENTAI

K18a. [EK rekomendacija (9) (c)] Ar Lietuva išduoda Europos kelionės dokumentus grąžinimui pagal Reglamentą 2016/1953⁷? Jei atsakėte „taip“, kokiais atvejais išduodami tokie dokumentai?

Taip. Jeigu užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento ir yra priimtas sprendimas dėl jo išsiuntimo ar sprendimas dėl jo grąžinimo Įstatymo 125 straipsnio 1 dalies 7 punkte⁸ nustatyto pagrindu arba yra šio Įstatymo 125 straipsnio 3 dalyje nurodytas atvejis⁹, užsieniečiui yra išduodamas nustatytos formos Europos kelionės dokumentas neteisėtai ES esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti (toliau – Europos kelionės dokumentas).

Šis dokumentas išduodamas, jeigu Lietuvos Respublikoje nėra užsieniečio kilmės valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos ir jeigu užsienio valstybė sutinka priimti jį su šiuo dokumentu.

K18b. Jei atsakėte „taip“, ar įprastai tokius dokumentus priima trečiosios šalys?

Lietuvoje dar nebuvo nustatyta atvejų, kad Europos kelionės dokumentas galėtų būti išduotas. Pasitaiko atvejų, kai negaunami kelionės dokumentai Vietnamo piliečiams, tačiau atsižvelgus į tai, kad su Vietnamu nėra sudaryta readmisijos sutartis, kurioje būtų įtvirtinta pareiga Vietnamui priimti savo piliečius su Europos kelionės dokumentu, tai nei Europos kelionės dokumentai, nei laikini kelionės dokumentai pagal 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendaciją nebuvo išduoti.

K19. Kokia procedūra atliekama prašant trečiosios šalies, į kurią grąžinama, pateikti galiojantį kelionės dokumentą ar priimti Europos kelionės dokumentą? Prašome trumpai aprašyti, kokios institucijos vykdo tokius prašymus ir laikotarpį, per kurį jie pateikiami trečiosioms šalims.

Europos kelionės dokumentai gali būti išduodami trečiųjų šalių piliečiams tik atskirais susitarimais (tokių Lietuva neturi). Kelionės dokumentai prašomi Readmisijos susitarimu pagrindu (Lietuvoje atsakinga institucija už readmisijos susitarimų įgyvendinimą yra Migracijos departamentas, bet prieš įgyvendinant readmisijos sutartį turi būti pasirašytas įgyvendinimo protokolas, kuriame įvardijamos atsakingos institucijos ir t.t.). Kitas variantas - kreipimasis į trečiosios šalies ambasadą su prašymu išduoti kelionės dokumentą, pateikiant atitinkamas anketas, tai daro institucija, kurios žinioje yra užsienietis (dažniausiai Užsieniečių registracijos centras). Visos procedūros dėl užsieniečių identifikavimo ir dokumentavimo daromos kuo skubiau, siekiant sutrumpinti užsieniečių buvimo Užsieniečių registracijos centre laiką.

4.3. SULAIKYMO TAIKYMAS GRĄŽINIMO PROCEDŪRŲ METU

K20a klausimas. [EK rekomendacija (10) (a)] Ar Lietuvoje įmanoma sulaikyti trečiosios šalies pilietį grąžinimo procedūros kontekste?

Taip. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1999 m. vasario 5 d. nutarime yra išaiškinęs, jog asmens sulaikymas yra *ultima ratio* priemonė ir gali būti taikomas tik tais atvejais, kai įstatymų nustatyti tikslai negali būti pasiekti kitais būdais. Įstatymo 113 straipsnio 2 dalis numato, kad kai sprendžiama dėl užsieniečio grąžinimo užsienietis gali būti sulaikytas tik tuo

⁷ 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1953 dėl Europos kelionės dokumento neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti nustatymo, kuriuo panaikinama 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendacija, OJ L 311, 17.11.2016.

⁸ jis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra, tačiau yra pažeidžiamas asmuo, prieglobsčio prašytojas arba užsienietis, kuriam prieglobstis nesuteiktas, ir sutinka savanoriškai grįžti į užsienio valstybę padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai.

⁹ Sprendimas dėl užsieniečio grąžinimo į užsienio valstybę ar įpareigojimo užsieniečiui išvykti iš Lietuvos Respublikos gali būti nepriimamas, jeigu pagal Lietuvos Respublikos sudarytą tarptautinę sutartį dėl neteisėtai esančių asmenų grąžinimo (readmisijos) neteisėtai Lietuvos Respublikoje esantį užsienietį priima atgal:

1) Europos Sąjungos valstybė narė, jeigu ši sutartis įsigaliojo iki 2009 m. sausio 13 d.;

2) Valstybė, kuri nėra Europos Sąjungos valstybė narė.

atveju, jeigu sulaikymas būtinas atitinkamam sprendimui priimti ir (ar) vykdyti (jeigu užsienietis trukdo priimti ir (ar) vykdyti sprendimą, gali pasislėpti vengdamas grąžinimo, išsiuntimo ar perdavimo).

Prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas tik įstatymo numatytais pagrindais (113 str. 4 dalis):

- Siekiant nustatyti ir (arba) patikrinti jo tapatybę ir (arba) pilietybę;
- Siekiant išsiaiškinti motyvus, kuriais grindžiamas jo prašymas suteikti prieglobstį (kai informacija dėl motyvų negalėtų būti gauta prieglobsčio prašytojo nesulaikius), ir <...> yra pagrindas manyti, kad jis gali pasislėpti siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos;
- Kai užsienietis, sulaikytas šio straipsnio 2 dalyje nurodytu pagrindu, kai sprendžiama dėl jo grąžinimo į užsienio valstybę, pateikia prašymą suteikti prieglobstį ir yra rimtas pagrindas manyti, kad šis prašymas pateiktas tik siekiant atidėti arba sutrukdyti įvykdyti sprendimą grąžinti į užsienio valstybę, ir užsienietis jau turėjo galimybę pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūra;
- Pagal Reglamento (ES) Nr. 604/2013 28 straipsnį;
- Kai prieglobsčio prašytojas kelia grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai.

Pažeidžiami asmenys¹⁰ ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausius vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus.

Lietuvos teismų praktikoje yra laikomasi principo, kad „<...> pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausius vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus. <...> nors objektyviai aplinkybė, kad prieglobsčio prašytojas, grubiai ignoruodamas aiškius draudimus, bandė be galiojančio kelionės dokumento išvykti iš Lietuvos Respublikos, gali būti pagrindas apriboti jo judėjimo laisvę Lietuvos Respublikoje, tame tarpe – taikyti sulaikymą, tokia priemonė asmeniui, kuris privalo rūpintis kartu su juo gyvenančiais nepilnamečiais vaikais, kurių gyvenimo sąlygoms tokios priemonės skyrimas jais privalančiam rūpintis asmeniui taip pat turi didelę įtaką, gali būti skiriamas tik ypatingu atveju, t. y. kai tiek sulaikymo priemonės pagrindas yra ypatingas (grėsmė valstybės saugumui ar pan.), tiek kai tikrai nėra kitos alternatyvos (asmuo pažeidžia jam skirtą alternatyvią priemonę ar pan.). <...>”¹¹

Nelydimi nepilnamečiai, kaip ir kiti pažeidžiami asmenys, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus, tačiau praktikoje jie nėra sulaikomi ir Vaiko teisių apsaugos tarnybos sprendimu apgyvendinami socialinėje įstaigoje – Pabėgėlių priėmimo centre.

K20b. Jei atsakėte „taip“, prašome nurodyti pagrindus, kuriais remiantis trečiosios šalies pilietis gali būti sulaikytas:

- egzistuoja pasislėpimo pavojus: Taip
- trečiosios šalies pilietis vengia ar kliudo pasirošimui grąžinimo ar išsiuntimo procedūrai: Taip
- kita.

Įstatymo 113 straipsnis numato baigtinį sulaikymo pagrindų sąrašą:

1. Užsienietis gali būti sulaikytas šiais pagrindais:

- 1) kad užsienietis negalėtų be leidimo atvykti į Lietuvos Respubliką;
- 2) kai užsienietis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra;
- 3) kai siekiama užsienietį, kuris neįleidžiamas į Lietuvos Respubliką, grąžinti į valstybę, iš kurios jis atvyko;
- 4) kai įtariama, kad užsienietis naudojasi suklastotais dokumentais;

¹⁰ Pažeidžiamas asmuo – asmuo, turintis specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, nepilnametis, neįgalusis, vyresnis negu 75 metų asmuo, nėščia moteris, vienišis tėvas ar motina, auginantis nepilnamečių vaikų, psichikos sutrikimų turintis asmuo, prekybos žmonėmis auka arba asmuo, kuris buvo kankintas, išprievartautas ar patyrė kitokį sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą).

¹¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1798-624/2015

- 5) kai priimamas sprendimas užsieniečių išsiųsti iš Lietuvos Respublikos arba iš kitos valstybės, kuriai taikoma 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos direktyva 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo;
  - 6) kai siekiama užkirsti kelią pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms plisti;
  - 7) kai užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje kelia grėsmę valstybės saugumui, viešajai tvarkai arba žmonių sveikatai.
2. Kai sprendžiama dėl užsieniečio grąžinimo arba išsiuntimo užsienietis gali būti sulaikytas tik tuo atveju, jeigu sulaikymas būtinas atitinkamam sprendimui priimti ir (ar) vykdyti (jeigu užsienietis trukdo priimti ir (ar) vykdyti sprendimą, gali pasislėpti vengdamas grąžinimo, išsiuntimo ar perdavimo).

K21. Kaip dažnai Lietuva pritaiko sulaikymą išsiuntimo tikslui? Prašome užpildyti žemiau pateiktą lentelę visiems nurodytiems metams.

2 lentelė. Trečiųjų šalių piliečiai, sulaikyti 2012-2016 m.

	2012	2013	2014	2015	2016	Pastabos
Bendras sulaikytų trečiųjų šalių piliečių skaičius	375	363	292	353	232	Užsieniečių, sulaikyti teismo sprendimu už neteisėtą atvykimą ir (ar) neteisėtą buvimą ilgesniam nei 48 val. laikotarpiui. Šaltinis: Užsieniečių registras.
Sulaikytų trečiųjų šalių piliečių skaičius (vyrai)						Duomenys nerenkami
Sulaikytų trečiųjų šalių piliečių skaičius (moterys)						Duomenys nerenkami
Sulaikytų šeimų skaičius						Duomenys nerenkami
Sulaikytų nelydimų nepilnamečių skaičius	0	0	0	0	0	Iki 2015 m. gruodžio 1 d. visiems nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams buvo skiriama alternatyvi sulaikymui priemonė – patikėti atitinkamai socialinei įstaigai prižiūrėti nelydimą nepilnamečių užsienietį. Nuo 2015 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Įstatymo pakeitimams, nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos sprendimu apgyvendinami Pabėgėlių priėmimo centre. Pagal Įstatymą nelydimi nepilnamečiai gali būti sulaikomi, tačiau praktikoje tokių atvejų nebuvo.

K22a. [EK rekomendacija (10) (b)] Koks yra ilgiausias leidžiamas sulaikymo laikotarpis (nurodytas nacionalinėje teisėje ar apibūdintas nacionalinėje teismų praktikoje)?

Įstatymo 114 str. numato, kad užsienietis negali būti sulaikomas ne ilgiau kaip 6 mėnesiams, išskyrus atvejus, kai jis nebendradarbiauja siekiant jį išsiųsti iš Lietuvos Respublikos (atsisako pateikti apie save duomenis, teikia klaidinančią informaciją ir pan.) arba negaunami reikiami dokumentai tokio užsieniečio išsiuntimui iš valstybės teritorijos įvykdyti. Šiais atvejais sulaikymo terminas gali būti pratęstas papildomam, ne ilgesniam kaip 12 mėnesių, laikotarpiui.

Įstatymo 114 str. 6 dalis taip pat nustato, kad užsieniečio sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir šio Įstatymo 113 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais¹² užsienietis gali būti sulaikomas ne ilgiau, negu būtina sprendimui įvykdyti.

Sprendimą sulaikyti ir jo terminą nustato teismas, atsižvelgdamas į visas faktines aplinkybes. Taip pat teismas yra išaiškinęs¹³, kad kompetentingos institucijos, sprendžiamos dėl užsieniečio sulaikymo, negali neribotą laiką remtis ta aplinkybe, kad nėra nustatyta (patvirtina) jo tapatybė. Sulaikymo pagrindu – siekiant nustatyti ir (arba) patikrinti užsieniečio tapatybę (pilietybę) – gali būti remiamasi tik tam tikrą laikotarpį, per kurį kompetentingos institucijos turi imtis visų reikiamų priemonių, siekiant išsiaiškinti užsieniečio tapatybę.

K22b. Ar įstatymai numato išimtis, kada šis ilgiausias leidžiamas sulaikymo laikotarpis gali būti viršytas?

Ne. Ilgiausias maksimalus galimas sulaikymo terminas yra 18 mėnesių. Užsienietis gali būti sulaikomas iki 6 mėnesių. Jeigu jis nebendradarbiauja siekiant jį išsiųsti iš Lietuvos Respublikos (atsisako pateikti apie save duomenis, teikia klaidinančią informaciją ir pan.) arba negaunami reikiami dokumentai tokio užsieniečio išsiuntimui iš valstybės teritorijos įvykdyti, šis terminas gali būti pratęstas dar 12 mėnesių.

Sprendimą sulaikyti ir jo terminą nustato teismas, atsižvelgdamas į visas faktines aplinkybes.

K23a klausimas. Ar Lietuvoje sprendimą sulaikyti priima administracinės ar teisinės institucijos?

- Teisminės institucijos

Ilgiau kaip 48 valandoms sulaikyti užsienietį galima tik teismo sprendimu. Priimdamas sprendimą, teismas kiekvieną atvejį vertina individualiai ir priima sprendimą atsižvelgdamas į konkrečią situaciją ir visas susijusias aplinkybes.

- Administracinės institucijos

Užsienietį ne ilgiau kaip 48 valandoms sulaikyti gali policijos ar kitos teisėsaugos institucijos pareigūnas.

- Ir teisminės institucijos, ir administracinės institucijos

Netaikoma.

K23b. Jei įsakymą sulaikyti priima administracinės institucijos, prašome pateikti išsamesnę informaciją apie sulaikymo teisėtumo peržiūros procedūrą bei tokios peržiūros trukmę:

- Sulaikymo teisėtumą peržiūri teisėjas *ex officio*

Administracinės institucijos (ne teismas) gali sulaikyti užsienietį iki 48 val. Ilgiau nei 48 val. užsienietis sulaikomas gali būti tik teismo sprendimu.

- Jei, ginčydamas sulaikymo teisėtumą, trečiosios šalies pilietis imasi procesinių veiksmų, sulaikymo teisėtumą peržiūri teisėjas? Jei atsakėte „taip“, kiek laiko praėjus nuo to, kai trečiosios šalies pilietis imasi tokių veiksmų?

Pagal Įstatymo 117 str. užsienietis apylinkės teismo sprendimą sulaikyti jį arba pratęsti jo sulaikymo terminą, arba taikyti jam alternatyvią sulaikymui priemonę turi teisę apskųsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo. Skundas gali būti pateikiamas per Užsieniečių registracijos centrą. Užsieniečių registracijos centras užsieniečio skundą perduoda Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka išnagrinėja užsieniečio skundą ir priima sprendimą ne vėliau kaip per 10 dienų nuo skundo priėmimo dienos.

K24a. Ar Lietuvoje trečiosios šalies piliečio sulaikymo trukmė nustatoma konkrečiam trečiosios šalies piliečiui pateikus prašymą ar *ex officio*? Prašome atkreipti dėmesį, kad nors 23b klausimas susijęs su sprendimo

¹² Kai sprendžiama dėl užsieniečio grąžinimo į užsienio valstybę, išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, įpareigojimo užsieniečiui išvykti iš Lietuvos Respublikos arba prieglobsčio prašytojo perdavimo kitai Europos Sąjungos valstybei narei, atsakingai už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, užsienietis gali būti sulaikytas tik tuo atveju, jeigu sulaikymas būtinas atitinkamam sprendimui priimti ir (ar) vykdyti (jeigu užsienietis trukdo priimti ir (ar) vykdyti sprendimą, gali pasislėpti vengdamas grąžinimo, išsiuntimo ar perdavimo).

¹³ <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d4900547-ff71-4af2-86fd-02b1de99714c>

sulaikyti teisėtumo peržiūra, žemiau pateikti 24a, 24b ir 24c klausimai susiję su sulaikyto trečiosios šalies piliečio buvimo trukmės peržiūra.

Ne. Toks prašymas Lietuvoje nėra numatytas.

Dėl užsieniečio sulaikymo ilgiau nei 48 val. sprendžia teismas, kuris vertina konkretaus užsieniečio situaciją ir visas faktines aplinkybes ir nustato sulaikymo laikotarpį. Pasibaigus užsieniečio sulaikymo terminui, užsienietis turi būti paleistas iš sulaikymo vietos nedelsiant arba atsakinga institucija kreipiasi su pakartotiniu prašymu pratęsti sulaikymo laikotarpį.

Užsienietis gali teismo sprendimą sulaikyti ar pratęsti sulaikymą apskųsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

K24b. Kaip dažnai Lietuvoje peržiūrima sulaikyto trečiosios šalies piliečio buvimo trukmė?

Sulaikymo terminą nustato teismas. Išnykus užsieniečio sulaikymo pagrindams, užsienietis turi teisę, o institucija, kurios žinioje yra sulaikytas užsienietis, nedelsdama privalo kreiptis į apylinkės teismą pagal užsieniečio buvimo vietą su prašymu pakartotinai svarstyti sprendimą sulaikyti užsienietį¹⁴.

K24c. Ar Lietuvoje sulaikyto trečiosios šalies piliečio buvimą peržiūri administracinės ar teisinės institucijos?

- Teisminės institucijos

Ne, nebent užsienietis skundžia sprendimą arba institucija kreiptųsi į apylinkės teismą su prašymu pakartotinai svarstyti sprendimą sulaikyti užsienietį, t.y. pratęsti jo sulaikymą.

- Administracinės institucijos

Netaikoma.

- Ir teisminės institucijos, ir administracinės institucijos

Netaikoma.

K25. [EK rekomendacija (10) (c)] Kiek sulaikymo centrų veikė ir kiek laisvų vietų juose buvo 2016 m. gruodžio 31 d.? Prašome užpildyti žemiau pateiktą lentelę, nurodant, jei įmanoma, vyrams, moterims, šeimoms ir nelydimiems nepilnamečiams esančias vietas. Jei taip išskaidyti neįmanoma, prašome tiesiog pateikti bendrą sulaikymo vietų skaičių Lietuvoje.

3 Lentelė. Sulaikytųjų vietų skaičius 2016 m. gruodžio 31 d.

		Situacija 2016 m. gruodžio 31 d.	Pastabos
Sulaikymo centrų skaičius		1	
Vietų skaičius sulaikymo centruose kiekvienai trečiųjų šalių piliečių kategorijai	Vyrai	70	
	Moterys	12	
	Šeimos	12	
	Nelydimi nepilnamečiai	N/A	Nelydimi nepilnamečiai nėra sulaikomi (praktikoje tokių atvejų nebuvo). Jie apgyvendinami socialinėje įstaigoje.
	Iš viso	94	

¹⁴ Įstatymo 118 str. 1 dalis

K26. Kaip Lietuvoje matuojamas sulaikymo vietų skaičius (pvz., pagal tai, kiek yra lovų, kiek vienam sulaikytajam skirta ploto kvadratiniais metrais ir pan.)?

Vidutinis vienam sulaikytajam tenkantis plotas yra ne mažesnis kaip 5 m vienam asmeniui.¹⁵

K27a. [EK rekomendacija (21) (c)] Ar Lietuvoje trečiųjų šalių piliečiai, kurie turi būti grąžinti, yra laikomi specializuotuose sulaikymo centruose (t. y., centruose, kurie skirti laikyti sulaikytus trečiųjų šalių piliečius, kuriems taikoma grąžinimo procedūra)?

Taip. Sulaikyti užsieniečiai yra patalpinami į Užsieniečių registracijos centro uždarą korpusą. Tai yra specializuotas ir vienintelis centras Lietuvoje, skirtas apgyvendinti sulaikytus neteisėtai esančius ar neteisėtai atvykusius į Lietuvą užsieniečius.

K27b. Jei atsakėte „ne“, prašome nurodyti, kokio tipo centrai naudojami trečiųjų šalių piliečiams sulaikyti.

Netaikoma.

K28a. Ar Lietuva yra susidūrusi su situacija, kai dėl didelio trečiosios šalies piliečių, kurie turi būti grąžinti, skaičiaus atsirado nenumatyta didelė našta sulaikymo centrams arba jos administracinių ar teisminių institucijų darbuotojams?

2014 - 2015 m. Lietuvoje išaugo neteisėtai atvykusių ir esančių Vietnamo piliečių skaičius, kurie teismo sprendimu buvo sulaikyti Užsieniečių registracijos centre. Kadangi jie neturėjo tapatybę patvirtinančių dokumentų, nebuvo įmanomas jų operatyvus grąžinimas į kilmės valstybę.

K28b. Ar Lietuvos gebėjimas užtikrinti sulaikymo sąlygų standartus, nurodytus Grąžinimo direktyvos 16 straipsnyje, buvo paveiktas dėl to, kad išskirtinai didelį kitų kategorijų trečiųjų šalių piliečių skaičių (pvz., Dublino bylos) teko perkelti į sulaikymo centrus?

Ne.

K28c. Jei į 28a klausimą atsakėte „taip“, prašome detaliau aprašyti situaciją (-as) ir pateikti informaciją apie visus atvejus, kai Lietuva nusprendė nukrypti nuo bendrųjų sulaikymo sąlygų ir standartinių teisminės peržiūros laikotarpių.

Dėl susidariusios situacijos buvo viršytos sulaikytų užsieniečių apgyvendinimo centre galimybės.

4.4. ALTERNATYVIŲ SULAIKYMUI PRIEMONIŲ TAIKYMAS GRĄŽINIMO PROCEDŪRŲ METU

K29. Prašome nurodyti, ar Lietuvoje taikomos kokios nors alternatyvios sulaikymui priemonės trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu, bei pateikti informaciją apie praktinį kiekvienos priemonės įgyvendinimą (įskaitant visus egzistuojančius alternatyvių sulaikymui priemonių vykdymo / progreso stebėsenos mechanizmus) užpildant žemiau pateiktą lentelę.

¹⁵ Remiantis Lietuvos higienos normomis HN 61:2005 „Užsieniečių registracijos centras. Higienos normos ir taisyklės“, patvirtintomis LR sveikatos apsaugos ministro 2005 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-836

4 lentelė. Alternatyvios sulaikymui priemonės

Alternatyvios sulaikymui priemonės	Taip/Ne (Jei atsakėte „taip“, trumpai apibūdinkite)
Prievolė registruotis (pvz., reguliari registracija paskirtoje institucijose)	Taip. Užsienietis nustatyto laiku periodiškai turi atvykti į atitinkamą teritorinę policijos įstaigą.
Prievolė atiduoti pasą ar kelionės dokumentą	Ne
Reikalavimai gyvenamajai vietai (pvz., gyventi konkrečiu adresu)	Ne
Paleidimas už užstatą (laiduojant arba ne) <i>Jei „paleidimo už užstatą“ alternatyva sulaikymui yra galima, prašome pateikti informaciją apie tai, kaip nustatoma suma ir kas gali būti skiriamas laiduotoju (pvz., šeimos narys, nevyriausybinių organizacija ar bendruomenės grupė).</i>	Ne
Elektroninė stebėseną (pvz., ženklinimas)	Ne
Reikalavimai laiduotojui <i>Jei ši alternatyva sulaikymui yra galima, prašome pateikti informaciją apie tai, kas gali būti skiriamas laiduotoju (pvz., šeimos narys, nevyriausybinių organizacija ar bendruomenės grupė).</i>	Taip. Patikėti prižiūrėti užsienietį Lietuvos Respublikos piliečiui arba Lietuvos Respublikoje teisėtai gyvenančiam užsieniečiui, turintiems giminystės ryšių su užsieniečiu, kurio sulaikymo klausimas sprendžiamas, jei šis asmuo įsipareigojo rūpintis juo ir jį išlaikyti.
Paleidimas priežiūros darbuotojo priežiūron ar pagal priežiūros planą	Ne
Bendruomenės valdymo programa	Ne
Kitos alternatyvios sulaikymui priemonės, galimos Lietuvoje	- užsienietis ryšio priemonėmis nustatyto laiku turi pranešti atitinkamai teritorinės policijos įstaigai apie savo buvimo vietą; - apgyvendinti užsienietį Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų (taikoma tik prieglobsčio prašytojams).

K30. Prašome įvardyti visus iššūkius, susijusius su sulaikymo ir (arba) alternatyvių sulaikymui priemonių įgyvendinimu.

Lietuvoje sprendimą dėl sulaikymo ar dėl alternatyvių sulaikymui priemonių taikymo priima teismas. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad užsieniečio tapatybė nustatyta, jis nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, teikia pagalbą teismui nustatant jo teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje bei kitas aplinkybes, gali priimti sprendimą nesulaikyti užsieniečio ir skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę. Paprastai teismas skiria alternatyvią sulaikymui priemonę, kai užsienietis turi lėšų pragyvenimui, socialinius ar giminystės ryšius Lietuvoje. Išnagrinėjus teismų bylas, galima daryti išvadą, jog užsieniečiai dažnai netenkina minėtų sąlygų, todėl alternatyvi sulaikymui priemonė skiriama retai.

K31. Prašome aprašyti gerosios praktikos pavyzdžius, įgyvendinant sulaikymą ir alternatyvias sulaikymui priemones, nurodant, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, nuo kada ji taikoma, jos aktualumą bei ar jos veiksmingumas įrodytas (nepriklausomu) vertinimu.

N/a.

5.

Procedūrinės apsaugos ir
teisių gynimo priemonės

K32a. [EK rekomendacija (12) (d)] Ar negrąžinimo (non-refoulement) principo taikymas ir (arba) Europos Žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnio taikymas yra sistemiskai vertinami priimant sprendimą grąžinti?

Taip. Įstatymo 130 str. teigia, kad:

1. draudžiama išsiųsti arba grąžinti užsienietį į valstybę, kurioje jo gyvybei ar laisvei gresia pavojus arba jis gali būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų, arba į valstybę, iš kurios jis gali būti vėliau nusiųstas į tokią valstybę.
2. Užsienietis neišsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba negrąžinamas į valstybę, jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad joje užsienietis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniška elgiamasi arba žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas.
3. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos netaikomos užsieniečiui, kuris dėl svarbių priežasčių kelia grėsmę Lietuvos Respublikos saugumui arba jis įsiteisėjęs teismo nuosprendžiu yra pripažintas kaltu dėl labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir kelia grėsmę visuomenei.

K32b. Jei į 32a klausimą atsakėte „ne“, kurioms aplinkybėms egzistuojant tai yra vertinama?

- Niekada nėra vertinama kaip grąžinimo procedūros dalis: Ne.
- Vertinama vieną kartą (pvz., prieglobsčio suteikimo procedūros metu) ir neturi būti kartojama grąžinimo procedūros metu: Taip.
- Kita: Netaikoma.

K33. Kuriai institucijai gali būti skundžiamas sprendimas grąžinti?

- Teisminei institucijai
- Administracinei institucijai
- Kompetentingam organui, sudarytam iš nešališkų narių, kuriems užtikrintos nepriklausomumo apsaugos priemonės

Skundas dėl sprendimo grąžinti ar dėl sprendimo išsiųsti, gali būti paduotas atitinkamam administraciniam teismui per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos. Teismas skundą privalo išnagrinėti ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo teismo nutarties priimti skundą nagrinėti priėmimo dienos.

Apygardos administraciniam teismui priėmus sprendimą, šis per 14 dienų gali būti apskūstas Lietuvos vyriausiam administraciniam teismui. Šio teismo priimtas sprendimas yra galutinis ir toliau nebegali būti skundžiamas.

K34a. [EK rekomendacija (12) (b)] Ar trečiosios šalies piliečiui yra nustatytas galutinis terminas apskūsti sprendimą grąžinti?

Taip.

K34b. Jei atsakėte „taip“, prašome patikslinti, ar galutinis terminas yra:

- mažiau nei savaitė
- dvi savaitės
- mėnuo
- tol, kol neįvykdytas sprendimas grąžinti
- kita

Skundas dėl sprendimo grąžinti ar dėl sprendimo išsiųsti gali būti paduotas atitinkamam apygardos administraciniam teismui per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos (Įstatymo 138 str.).

K35. [EK rekomendacija (12) (c)] Ar sprendimo grąžinti apskūdimas turi stabdomąjį poveikį? Jei atsakėte „taip“, kokioms sąlygoms esant? Ar būna atvejų, kai skundas nesustabdo procedūros?

Pagal Įstatymo 139 str. sprendimo grąžinti apskūdimas turi stabdomąjį poveikį šiais atvejais:

- užsieniečio, atvykusio į Lietuvos Respubliką iš saugios trečiosios valstybės, prašymas suteikti prieglobstį nenagrinėjamas ir jis grąžinamas arba išsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos į saugią trečiąją valstybę;
- užsieniečiui atsisakoma suteikti prieglobstį, išskyrus atvejį, kai sprendimas priimtas prašymą suteikti prieglobstį išnagrinėjus iš esmės skubos tvarka, nutraukiamas prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimas arba suteiktas prieglobstis panaikinamas ir jis išsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba grąžinamas į užsienio valstybę.
- kitais atvejais apskūsto sprendimo vykdymas gali būti sustabdomas tik atitinkamo administracinio teismo nutartimi dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių išskyrus atvejus, kai užsienietis turi būti išsiųstas dėl jo keliamos grėsmės valstybės saugumui ar viešajai tvarkai, o Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, jo šeimos narys arba kitas asmuo, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudoja laisvo asmenų judėjimo teisę, – dėl jo keliamos labai rimtos grėsmės valstybės saugumui (Įstatymo 128 str. 2 d. 1 p.).

K36. Ar įstatymai numato administracines ar teismines apklausas dėl grąžinimo?

Taip. Pagal Grąžinimo aprašo nuostatas, sprendimui dėl užsieniečio grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo) ar išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) priimti renkami tokio sprendimo pagrindą patvirtinantys dokumentai, tarp jų – ir užsieniečio apklausos lapas. Tai reiškia, kad prieš priimant sprendimą užsienietis turi būti apklaustas. Tačiau tai netaikoma tais atvejais, kai užsienietį dėl jo keliamos grėsmės valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento, Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos vertinimu, būtina išsiųsti nedelsiant ir todėl surinkti ir gauti minėtus dokumentus yra objektyviai neįmanoma.

K37. [EK rekomendacija (12) (a)] Ar Lietuvoje egzistuoja galimybė rengti grąžinimo apklausas kartu vykdant apklausas kitais klausimais? Jei atsakėte „taip“, kokių apklausų metu (pvz., kreipiantis dėl leidimo gyventi ar sulaikymo skyrimo)?

Teisės aktuose tokia procedūra nenumatyta, tačiau nenumatyta ir tai, kad negalima apklausas rengti kartu.

K38. Ar trečiosios šalies pilietis turi prievolę dalyvauti apklausose asmeniškai?

Taip.

6.

Šeimos gyvenimas, vaikai ir
sveikatos būklė

K39. Kurios asmenų kategorijos Lietuvoje laikomos pažeidžiamomis grąžinimo / sulaikymo kontekste (pvz., nepilnamečiai, šeimos su vaikais, besilaukiančios moterys ar specialiųjų poreikių turintys asmenys)?

Istatymo 2 straipsnio 18² dalyje nustatyta, kad pažeidžiamas asmuo – tai asmuo, turintis specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, nepilnametis, neįgalusis, vyresnis negu 75 metų asmuo, nėščia moteris, vieniši tėvas ar motina, auginantys nepilnamečių vaikų, psichikos sutrikimų turintis asmuo, prekybos žmonėmis auka arba asmuo, kuris buvo kankintas, išprievartautas ar patyrė kitokį sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą).

K40. [EK rekomendacija (13)] Siekiant užtikrinti, kad bus atsižvelgta į vaiko interesus, kaip ir kas juos vertina prieš priimant sprendimą grąžinti?

Istatymo 129 str. 1 (2) ir (3) dalys numato, kad priimant sprendimą grąžinti užsienietį į užsienio valstybę arba išsiųsti užsienietį iš Lietuvos Respublikos, atsižvelgiama į jo šeiminius ryšius su asmenimis, gyvenančiais Lietuvos Respublikoje bei esamus socialinius, ekonominius ir kitus ryšius su Lietuva, taip pat į tai, ar jis turi nepilnamečių vaikų, kurie mokosi Lietuvos Respublikoje pagal formaliojo švietimo programą (programas).

Istatymo 129 straipsnis numato, kad nelydimas nepilnametis užsienietis, kuris yra neteisėtai Lietuvos Respublikos teritorijoje ar neteisėtai joje gyvena, grąžinamas tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinamas, jis bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį. Migracijos departamentas teikia informaciją, ar saugu nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui grįžti į kilmės ar kitą užsienio valstybę. Tuo atveju, jeigu nelydimas nepilnametis užsienietis negrąžinamas į užsienio valstybę, jam išduodamas ne ilgiau kaip vienerius metus galiojantis leidimas laikinai gyventi (Istatymo 129 str. 2 dalis).

Istatymo 114 str. 4 dalis numato, kad pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausias vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus.

Pagal Istatymo 32 str. 1 d., nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, neatsižvelgiant į jų buvimą Lietuvos teritorijoje teisėtumą, jų buvimą Lietuvos teritorijoje laikotarpiu Lietuvos teisės aktų nustatyta tvarka nedelsiant skiriamas atstovas. Jeigu atstovu paskiriamas juridinis asmuo, jis paskiria atsakingą asmenį, kuris atlieka nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovo pareigas.

Nustačius nelydimą nepilnametį užsienietį, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nedelsdama priima sprendimą dėl jo apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre. Savivaldybės, kurios teritorijoje yra Pabėgėlių priėmimo centras, administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius organizuoja atstovo nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui skyrimo procedūrą. Jeigu atstovu paskiriamas juridinis asmuo, jis paskiria atsakingą asmenį, kuris atlieka nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovo pareigas.

Pabėgėlių priėmimo centras, gavęs informaciją apie nelydimą nepilnamečių užsieniečių šeimos narius ar kitus teisėtus atstovus ir įvertinęs geriausias nelydimo nepilnamečio užsieniečio interesus, surašo ir pateikia Vaiko teisių apsaugos skyriui rekomendacinio pobūdžio išvadą sprendimui dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio perdavimo šeimos nariams ar kitiems teisėtiems atstovams priimti ir rekomendacinio pobūdžio išvadą dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovavimo pasibaigimo.

Vaiko teisių apsaugos skyrius, įvertinęs minėtą išvadą, organizuoja nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovavimo pasibaigimo procedūrą. Nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovavimas pasibaigia Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais pagrindais. Vykdamas procesinius veiksmus ir priimdamas sprendimus pagal aprašą visada atsižvelgiama į vaiko interesus.

K41. Kokie elementai svarstomi identifikuojant vaiko interesus Lietuvoje siekiant nustatyti, ar neteisėtai esančio nepilnamečio atžvilgiu reikia priimti sprendimą jį grąžinti (išskyrus negrąžinimo (non-refoulement) principo vertinimą)?

5 lentelė. Elementai, svarstomi nustatant vaiko interesus

Svarstomi elementai	Taip/Ne	Pastabos
Vaiko tapatybė	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Tėvų (ar globėjo) nuomonė	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Vaiko nuomonė	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Šeimos išsaugojimas bei santykių išsaugojimas ar atnaujinimas	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Rūpestis vaiku, jo apsauga ir saugumas	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Pažeidžiamumas	Taip	Priimant sprendimą dėl grąžinimo vertinamos visos faktinės aplinkybės.
Vaiko teisė į sveikatą		
Išsilavinimo prieinamumas		
Kita		

K42. Tuo atveju, kai negalima priimti sprendimo grąžinti nelydimą nepilnametį, ar Lietuva suteikia leidimą nepilnamečiui joje likti? Jei atsakėte „taip“, prašome apibūdinti aktualią praktiką / teismų praktiką.

Taip. Įstatymo 129 straipsnio 2 dalis numato, kad tuo atveju, kai nelydimas nepilnametis užsienietis negrąžinamas į užsienio valstybę, jam išduodamas ne ilgiau kaip vienerius metus galiojantis leidimas laikinai gyventi. Jis gali būti pakeistas, jei aplinkybės nepasikeičia.

K43. [EK rekomendacija (13) (c)] Ar Lietuvoje veikia konkrečiai į nelydimus nepilnamečius nukreipta reintegracijos politika? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti tokią politiką.

Nelydimas nepilnametis užsienietis, kuris yra neteisėtai Lietuvos Respublikos teritorijoje ar neteisėtai joje gyvena, gali būti grąžinamas tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinamas, jis bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį.

K44. Ar sprendimo grąžinti vykdymas Lietuvoje gali būti atidėtas sveikatos problemų pagrindu? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti aktualią praktiką / teismų praktiką.

Taip. Įstatymo 127 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad sprendimas dėl išsiuntimo gali būti sustabdytas, jeigu užsieniečiui reikia suteikti būtinają medicinos pagalbą, kurios suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija.

K45. Kaip Lietuvoje atliekamas trečiosios šalies piliečio sveikatos būklės vertinimas?

- Trečiosios šalies pilietis pateikia savo medicininę pažymą;
- Trečiosios šalies pilietis privalo pasikonsultuoti su gydytoju, kurį paskiria kompetentinga nacionalinė institucija;
- Kita.

Teisės aktuose, reglamentuojančiuose savanoriško ir priverstinio grąžinimo procedūras, nėra nustatyta pareiga užsieniečiui pateikti medicininę pažymą ar prievolė pasitikrinti sveikatą (užsieniečio sveikata tikrinama tik atvykus į Užsieniečių registracijos centrą).

Sprendimo dėl užsieniečio išsiuntimo vykdymas sustabdomas, jeigu užsieniečiui reikia suteikti būtinąją medicinos pagalbą, kurios suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija.

K46. Kai grąžinami asmenys turi sveikatos problemų, ar Lietuvoje atsižvelgiama į medicininio gydymo prieinamumą šalyje, į kurią grąžinama? Jei atsakėte „taip“, kokia institucija atsakinga už tokį prieinamumo vertinimą?

Teisės aktuose nėra nustatyta pareiga grąžinimo procedūroje vertinti medicininio gydymo prieinamumą šalyje, į kurią užsienietis, kuris nėra pateikęs prašymo suteikti prieglobstį Lietuvoje, grąžinamas.

K47. Kai grąžinami asmenys turi sveikatos problemų, ar numatomas reikalingų vaistų tiekimas šaliai, į kurią grąžinama? Jei atsakėte „taip“, kiek ilgai tiekiami vaistai?

Teisės aktuose tokia procedūra nėra numatyta.

K48. Ar grąžinimas gali būti sustabdomas, jei trečiosios šalies pilietė laukiasi? Prašome patikslinti (pvz., nėštumas pats savaime nėra nukėlimo priežastis, tačiau gali tokia būti, jei nėštumas yra pažengęs, pvz., po aštuonių mėnesių).

Taip, nors teisės aktai to tiesiogiai nenumato. Besilaukianti moteris, pagal Įstatymo 2 str. 18² dalį priskiriama prie pažeidžiamų asmenų¹⁶. Teisės aktuose aiškių nuostatų dėl nėštumo trukmės nėra, tačiau į nėštumo trukmę ir užsienietės savijautą būtų atsižvelgiama ne tik priimant sprendimą dėl grąžinimo ar išsiuntimo, pvz., nustatant savanoriško išvykimo trukmę ir pan., bet ir vykdant šiuos sprendimus (jei būtina, skiriama palyda ir pan.).

K49a. [EK rekomendacija (14)] Ar Lietuvoje įmanoma sulaikyti asmenis, priklausančius pažeidžiamoms grupėms, įskaitant nepilnamečius, šeimas su vaikais, besilaukiančias moteris ar specialiųjų poreikių turinčius asmenis? Prašome nurodyti, ar pažeidžiamoms grupėms priklausantys asmenys atleidžiami nuo suėmimo, ar tam tikromis aplinkybėmis gali būti suimti.

Pagal Įstatymo 114 str. 4 d., pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausias vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus.

Įstatymo 32 str. 2 d. 1 p. nustatyta, kad nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, neatsižvelgiant į jų buvimą Lietuvos teritorijoje teisėtumą, turi teisę būti aprūpinti nemokama gyvenamąja patalpa bei būti išlaikomi Lietuvoje socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

Nelydimi nepilnamečiai Vaikų teisių apsaugos tarnybos sprendimu apgyvendinami socialinėje įstaigoje – Pabėgėlių priėmimo centre.

K49b. Jei taikoma, kokiomis aplinkybėmis pažeidžiami asmenys gali būti sulaikyti? Ar galima suimti a) tėvų lydumus vaikus bei b) nelydimus vaikus.

Pagal Įstatymo 114 str. 4 d., pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausias vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus. Praktikoje tokie atvejai pasitaiko labai retai.

Nelydimi nepilnamečiai praktikoje nėra sulaikomi. Jie vaikų teisių apsaugos tarnybos sprendimu apgyvendinami socialinėje įstaigoje – Pabėgėlių priėmimo centre.

¹⁶ Pažeidžiamas asmuo – asmuo, turintis specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, nepilnametis, neįgalusis, vyresnis negu 75 metų asmuo, nėščia moteris, vieniši tėvas ar motina, auginantys nepilnamečių vaikų, psichikos sutrikimų turintis asmuo, prekybos žmonėmis auka arba asmuo, kuris buvo kankintas, išprievartautas ar patyrė kitokį sunkų psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą).

K50. Prašome įvardyti visus iššūkius, susijusius su pažeidžiamų asmenų grąžinimo vykdymu. Atsakant į šį klausimą, prašome nurodyti, kas nurodytas problemas laiko iššūkiais ir nurodyti pateiktos informacijos šaltinius (pvz., egzistuojančios studijos / vertinimai, iš kompetentingų institucijų gauta informacija ar teismų praktika).

Užsieniečių registracijos centro duomenimis, buvo keli atvejai, kuomet reikėjo organizuoti palydą išsiunčiant neįgaliuos asmenis. Jiems buvo organizuota medicininė palyda.

K51. Prašome aprašyti gerosios praktikos, susijusios su pažeidžiamų asmenų grąžinimu, nurodant, kiek įmanoma, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, nuo kada ji taikoma, jos aktualumą bei ar jos veiksmingumas įrodytas (nepriklausomu) vertinimu.

Užsieniečių registracijos centras, vykdydamas pažeidžiamų asmenų grąžinimą, pasitelkia medicinos personalą, socialinius darbuotojus ir psichologą, kurie dirba centre ir esant poreikiui kartu su pareigūnais lydi pažeidžiamus asmenis.

Kaip gerąją praktiką, Užsieniečių registracijos centras nurodė bendradarbiavimą su TMO Vilniaus biuru, kuris padeda grįžti užsieniečiams, kurie neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra, tačiau yra pažeidžiami asmenys, prieglobsčio prašytojai arba užsieniečiai, kuriams prieglobstis nesuteiktas, ir kurie sutinka savanoriškai grįžti į užsienio valstybę.

7.

Savadoriškas išvykimas

K52a. [EK rekomendacija (17)] Ar Lietuvoje savanoriško išvykimo laikotarpis suteikiamas:

- a) automatiškai kartu su sprendimu grąžinti? Taip.
- b) tik po to, kai trečiosios šalies pilietis pateikia prašymą suteikti savanoriško išvykimo laikotarpį? Ne.

Jei yra priimamas sprendimas dėl grąžinimo, tai jame būtinai, t. y. automatiškai, be užsieniečio prašymo, yra suteikiamas terminas išvykti. Savanoriško išvykimo termino trukmė parenkama atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes.

Jei yra pasislėpimo pavojus (tai nustatoma per prieš sprendimą atliekamą apklausą), arba yra pagrindas dėl išsiuntimo, priimamas sprendimas dėl išsiuntimo. Tuomet nesuteikiamas savanoriško išvykimo terminas.

K52b. Jei į 52a klausimo b) atsakėte „taip“, kaip Lietuva informuoja trečiųjų šalių piliečius apie galimybę pateikti tokį prašymą? Prašome nurodyti:

- teisinės / politinės nuostatas, reguliuojančias tokios informacijos pateikimo palengvinimą;
- susijusius / atsakingus asmenis;
- teikiamos informacijos turinį (pvz., prašymo teikimo procedūra, galutiniai pateikimo terminai, savanoriško išvykimo laikotarpio trukmė ir pan.);
- kada suteikiama informacija (pvz., apie tai, kada priimamas sprendimas nutraukti teisėtą buvimą arba sprendimas grąžinti);
- sklaidos priemonės (asmeniškai (raštu), asmeniškai (žodžiu), paštu, elektroniniu paštu, telefono skambučiu, viešosiose erdvėse ir t. t.);
- kalbą (-as), kuria (-iomis) turi būti pateikta informacija ir visi prieinamumo / kokybės kriterijai (vizualinė prezentacija, vartotinas kalbos stilius ir pan.);
- visos ypatingos nuostatos pažeidžiamoms grupėms (pvz., prekybos žmonėmis aukoms, nelydimiems nepilnamečiams, pagyvenusiems žmonėms) ir kitoms specifinėms grupėms (pvz., specifinių tautybių žmonėms).

Netaikoma.

K53. Ar egzistuoja galimybė tam tikromis aplinkybėmis nesuteikti savanoriško išvykimo laikotarpio arba suteikti trumpesnį nei septynių dienų savanoriško išvykimo laikotarpį, remiantis Grąžinimo direktyvos 7 straipsnio 4 dalimi¹⁷?

- a) Taip, galimybė nesuteikti savanoriško išvykimo laikotarpio;
- b) Taip, galimybė suteikti trumpesnį nei septynių dienų savanoriško išvykimo laikotarpį;
- c) Ne.

Lietuvos atveju teisingi a) ir b) atsakymai.

K53a. Jei į 53 klausimą atsakėte „taip“, kada nesuteikiamas savanoriško išvykimo laikotarpis arba suteikiamas trumpesnis nei septynių dienų savanoriško išvykimo laikotarpis?

- kai yra pasislėpimo pavojus

Taip. Jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę, sprendime grąžinti užsienietį į užsienio valstybę jam gali būti nustatytas trumpesnis negu 7 dienų terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, arba terminas savanoriškai išvykti nesuteikiamas, t. y. priimamas sprendimas dėl išsiuntimo.

- kai prašymas dėl teisėto buvimo atmetamas kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas

¹⁷ Grąžinimo direktyvos 7 straipsnio 4 dalyje nurodyta: „Jeigu esama pasislėpimo pavojaus, arba jei prašymas dėl teisėto buvimo buvo atmestas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas, arba jei suinteresuotas asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar nacionaliniam saugumui, valstybės narės gali nesuteikti laikotarpio savanoriškai išvykti arba gali suteikti trumpesnį nei septynių dienų laikotarpį.“

Ne. Vien tai, kad prašymas dėl teisėto buvimo atmetamas kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas, nėra pagrindas suteikti trumpesnį negu 7 dienų savanoriško išvykimo terminą arba tokio termino visai nesuteikti. Tačiau tai būtų įvertinama visų aplinkybių visumoje.

- kai asmuo kelia pavojų viešajai tvarkai, viešajam saugumui ar nacionaliniam saugumui

Taip. Jeigu užsieniečio buvimas gresia valstybės saugumui arba viešajai tvarkai, primamas sprendimas dėl užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, t. y. jam nesuteikiamas savanoriško išvykimo laikotarpis.

K54. [EK rekomendacija (18)] Kokia savanoriško išvykimo laikotarpio trukmė suteikiama Lietuvoje?

Įstatymo 127 str. 1 dalis numato, kad sprendime grąžinti užsienietį į užsienio valstybę, įvertinus užsieniečio galimybes kuo greičiau išvykti, nustatomas nuo 7 iki 30 dienų terminas, kuris skaičiuojamas nuo sprendimo įteikimo užsieniečiui dienos ir per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos.

Jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę, sprendime dėl grąžinimo jam gali būti nustatytas trumpesnis negu 7 dienų terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, arba terminas savanoriškai išvykti nesuteikiamas, t. y. priimamas sprendimas dėl išsiuntimo.

K55. [EK rekomendacija (19)] Ar Lietuva, nustatydamą savanoriško išvykimo laikotarpio trukmę, vertina individualias atvejo aplinkybes? Jei atsakėte „taip“, į kokias aplinkybes atsižvelgiama priimant sprendimą dėl savanoriško išvykimo laikotarpio trukmės?

- ketinimas grįžti: Taip.
- nelegaliai esančio trečiosios šalies piliečio noras bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis dėl grįžimo: Taip.
- kita.

Lietuvoje nustatant savanoriško išvykimo terminą, atsižvelgiama į įvairias individualaus atvejo aplinkybes (pvz. šeiminius ryšius, sveikatos būklę, laikotarpį, per kurį užsienietis realiai gali išvykti iš Lietuvos ir t.t.).

K56. Ar pratęsti savanoriško išvykimo laikotarpį, kai būtina, yra įprasta grąžinimo politikos praktika atsižvelgiant į atskirų atvejų specifines aplinkybes? Jei atsakėte „taip“, į kokias aplinkybes atsižvelgiama priimant sprendimą pratęsti savanoriško išvykimo laikotarpį:

- buvimo trukmė: Taip.
- mokyklą lankančių vaikų buvimas: Taip.
- kitų šeimos narių bei socialinių ryšių egzistavimas: Taip.
- Kita.

Pratęsti savanoriško išvykimo laikotarpį, kai būtina, yra įprasta grąžinimo politikos praktika. Lietuvoje savanoriško išvykimo terminas yra pratęsiamas atsižvelgiant į individualias aplinkybes. Terminas, per kurį užsienietis yra įpareigojamas savanoriškai išvykti, gali būti pratęstas (tačiau bendrai negali viršyti 60 dienų) įvertinus šias aplinkybes¹⁸:

- užsieniečio buvimo Lietuvos Respublikoje laiką,
- užsieniečio šeimyninius santykius su asmenimis, gyvenančiais Lietuvos Respublikoje,
- užsieniečio esamus socialinius, ekonominius ir kitus ryšius su Lietuvos Respublika, taip pat į tai, ar jis turi nepilnamečių vaikų, kurie mokosi Lietuvos Respublikoje pagal formaliojo švietimo programą (programas).
- užsieniečiui reikia suteikti būtinają medicinos pagalbą, kurios suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija;
- jo negalima išsiųsti dėl objektyvių aplinkybių (užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento, nėra galimybės gauti kelionės bilietų ir kita);

¹⁸ Įstatymo 127 str. 3²

K57. [EK rekomendacija (24) (b)] Ar Lietuvoje egzistuoja mechanizmas patikrinti, ar nelegaliai buvęs trečiosios šalies pilietis iš tikrųjų paliko šalį per savanoriško išvykimo laikotarpį? Jei atsakėte „taip“, prašome jį aprašyti.

Užsieniečiui išvykstant iš Lietuvos per pasienio kontrolės punktą, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnas paima iš užsieniečio sprendimą dėl jo grąžinimo, jame pažymi, kad užsienietis išvyko per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, ir sprendimą persiunčia jį priėmusiai įstaigai. Sprendimą dėl grąžinimo priėmusi įstaiga, ne vėliau kaip per 10 dienų nuo termino, per kurį užsienietis turėjo savanoriškai išvykti, pabaigos turi patikrinti: policijos įstaiga ir Migracijos departamentas – Valstybės sienos apsaugos tarnybos informacinėje sistemoje, ar užsienietis išvyko iš Lietuvos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos struktūrinis padalinys – Užsieniečių registre, ar yra įrašyta šio sprendimo įvykdymo data. Jeigu Valstybės sienos apsaugos tarnybos informacinėje sistemoje nėra duomenų apie užsieniečio išvykimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną arba Užsieniečių registre – apie sprendimo dėl užsieniečio grąžinimo įvykdymo datą, tai sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo priėmusi policijos įstaiga ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos struktūrinis padalinys turi nuvykti adresu, kurį užsienietis nurodė kaip savo buvimo ar gyvenimo Lietuvoje vietą, ir patikrinti, ar užsienietis išvykęs.

K58. Prašome nurodyti, ar Lietuva yra susidūrusi su kuriais nors iš toliau išvardytų iššūkių, susijusių su savanoriško išvykimo laikotarpio suteikimu ir glaustai paaiškinti, kaip tai veikia grąžinimo veiksmingumą?

6 lentelė. Iššūkiai, susiję su savanoriško išvykimo laikotarpiu

Iššūkiai, susiję su savanoriško išvykimo laikotarpiu	Taip/Ne/Kai kuriais atvejais	Priežastys
Nepakankama savanoriško išvykimo laikotarpio trukmė	Kai kuriais atvejais	Išvykimo trukmė parenkama įvertinus visas susijusias aplinkybes, o jei tam tikros aplinkybės paaiškėja jau priėmus sprendimą, savanoriško išvykimo terminas gali būti pratęstas. Tačiau tam tikrais atvejais, pvz., kai užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento ir Lietuvoje nėra užsieniečio kilmės valstybės konsulinės įstaigos, ir maksimalios 60 dienų trukmės gali neužtekti, kad būtų gautas kelionės dokumentas ir susiorganizuota kelionė (parinktas tinkamas maršrutas, nusipirkti bilietai, gautos tranzitinės vizos ir pan.).
Pasislėpimas savanoriško išvykimo laikotarpio metu	Taip	Pasislėpimas yra viena iš savanoriško grąžinimo neįvykdymo priežasčių, tačiau pažymėtina, kad neįvykdytų sprendimų procentas Lietuvoje yra mažas.
Išvykimo patvirtinimas savanoriško išvykimo laikotarpio metu	Kai kuriais atvejais	Kadangi nėra vieningos Šengeno erdvės informacinės sistemos, kurioje būtų kaupiami duomenys apie išvykimą iš Šengeno erdvės, nėra galimybių patikrinti, ar užsienietis neišvyko per kitos Šengeno valstybės narės išorės sieną. Tai didina institucijų, kontroliuojančių sprendimų dėl savanoriško išvykimo įvykdymą, laiko sąnaudas ir finansines išlaidas atliekant patikrinimus pagal užsieniečio nurodytą buvimo ar gyvenimo vietą. Pažymėtina, kad ir šie patikrinimai neleidžia patikimai įsitikinti, ar užsienietis išvyko, nes jis galbūt pasislėpė arba išvyko per kitos valstybės narės išorės sieną. Taigi problematiška vykdyti tinkamą sprendimų dėl grąžinimo įvykdymo kontrolę ir surinkti patikimus statistinius duomenis apie faktiškai išvykusius užsieniečius.
<u>Kiti iššūkiai:</u>		
Sprendimai dėl savanoriško išvykimo nėra pripažįstami kitų valstybių narių	Kai kuriais atvejais	Nei ES teisės aktuose, nei Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra nustatyta, kad užsienietis, turintis vienos valstybės narės išduotą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo gali šį sprendimą vykdydamas vykti per kitų valstybių narių teritoriją. Tai reiškia, kad ES valstybių narių priimti sprendimai dėl savanoriško

		<p>išvykimo yra galiojantys tik tokį sprendimą priėmusios valstybės narės teritorijoje, o kitos valstybės narės tik gali (jei nusprendžia pagal savo nacionalinius teisės aktus) pripažinti tokį sprendimą ir leisti užsieniečiui be papildomų formalumų vykti per jų teritoriją tranzitu ar išvykti per jos išorės sieną.</p> <p>Tai reiškia, kad Lietuva, nustačiusi užsienietį, kuris neturi teisės būti ar gyventi Lietuvoje ir vyksta per Lietuvos teritoriją tranzitu ar ketina išvykti iš Lietuvos per išorės sieną vykdydamas kitos valstybės narės priimtą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo, šio užsieniečio teisinės padėties klausimą sprendžia pagal Įstatymo nuostatas ir priima arba naują sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo (net jeigu kita valstybė narė yra priėmusi tokį sprendimą ir užsienietis vyksta per jame nurodytą savanoriško išvykimo terminą), arba sprendimą dėl jo išsiuntimo.</p> <p>Tai ne tik sąlygoja valstybės institucijų laiko sąnaudas ir finansines išlaidas, bet ir pratęsia užsieniečio neteisėtą buvimą ir leidžia piktnaudžiauti galimybe savanoriškai išvykti.</p>
<p>Vienos valstybės narės neturi informacijos apie kitų valstybių narių priimtus sprendimus dėl savanoriško grąžinimo</p>	<p>Kai kuriais atvejais</p>	<p>Jei Lietuvoje nustatomas neteisėtai esantis užsienietis, jo teisinė padėtis Lietuvoje sprendžiama pagal Įstatymą, t. y. priimamas naujas sprendimas dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo), net jeigu kita valstybė narė yra priėmusi tokį sprendimą ir užsienietis vyksta per jame nurodytą savanoriško išvykimo terminą, arba sprendimą dėl išsiuntimo (priverstinio grąžinimo). Tai ne tik sąlygoja ne tik valstybės institucijų laiko sąnaudas ir finansines išlaidas, bet ir pratęsia užsieniečio neteisėtą buvimą ir leidžia piktnaudžiauti galimybe savanoriškai išvykti, neleidžia visapusiškai įvertinti užsieniečio keliamos nelegalios migracijos grėsmės.</p>

K59. Prašome aprašyti gerosios praktikos, susijusios su savanoriško išvykimo laikotarpiu, pavyzdžius nurodant, kiek įmanoma, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, nuo kada ji taikoma, jos aktualumą bei ar jos veiksmingumas įrodytas (nepriklausomu) vertinimu.

N/a.

8.

Draudimai atvykti

K60. Kuris scenarijus taikomas priimant draudimus atvykti Lietuvoje?

a) draudimai atvykti priimami automatiškai, jei neįvykdoma prievolė grąžti ARBA nesuteikiamas laikotarpis savanoriškai grąžti;

Taip. Sprendimas dėl išsiuntimo (t. y. sprendimas dėl priverstinio grąžinimo)¹⁹ priimamas kartu su draudimu atvykti, tačiau draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes.

b) draudimai atvykti priimami automatiškai visuose sprendimuose grąžinti, išskyrus išvardytuosius a) punkte;

Ne (žr. c punktą).

c) draudimai atvykti priimami individualiai kiekvienu atveju visuose sprendimuose grąžinti, išskyrus išvardytuosius a) punkte;

Ne. Jei priimamas sprendimas dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo), tai draudimas atvykti šiame sprendime nenustatomas. Tačiau draudimas atvykti tokiam užsieniečiui, tinkamai atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes, gali būti nustatytas atskiru sprendimu, nes šiuos sprendimus priima skirtingi subjektai (sprendimus dėl grąžinimo priima policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Migracijos departamentas, o sprendimus dėl uždraudimo atvykti – tik Migracijos departamentas).

K61. Remiantis Lietuvos įstatymais, koku pagrindu priimami draudimai atvykti? Į šį klausimą prašome atsakyti nurodant, ar nacionalinėje teisėje įtvirtinti pagrindai apima išdėstytuosius lentelėje žemiau.

7 lentelė. Pagrindai priimti draudimą atvykti

Pagrindas priimti draudimą atvykti	Taip/Ne	Pastabos
Pasislėpimo pavojus²⁰	Ne	Galiojančiame Įstatyme šis kriterijus nėra tiesiogiai nurodytas kaip pagrindas uždrausti atvykti. Reikia pažymėti, kad šis kriterijus galėtų būti laikomas išvestiniu kriterijumi. Užsieniečiui draudimas atvykti į Lietuvos Respubliką taikomas tada, kai jis išsiunčiamas iš Lietuvos. O tai yra atvejai, kai užsienietis savanoriškai neišvyko iš Lietuvos per sprendime grąžinti jį į užsienio valstybę nustatytą terminą, kai jam nebuvo suteiktas terminas savanoriškai išvykti, kai jis neteisėtai atvyko į Lietuvą ar neteisėtai joje yra ir nėra Įstatymo 125 straipsnyje nustatytų pagrindų, dėl kurių priimamas sprendimas grąžinti jį į užsienio valstybę, arba kai užsieniečio buvimas Lietuvoje gresia valstybės saugumui arba viešajai tvarkai (Įstatymo 126 straipsnio 1 dalis). Būtent tokiais atvejais yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti.
Trečiosios šalies pilietis kelia pavojų viešajai tvarkai, viešajam saugumui ar nacionaliniam saugumui²¹	Taip	Įstatymo 133 str. 3 d. nustatyta, kad esant tokiai aplinkybei užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui. Be to, jei užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje gresia valstybės saugumui arba viešajai tvarkai, tai yra Įstatyme nustatytas atskiras

¹⁹ Pagal Įstatymo 126 str. 1 d. užsienietis išsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos, jeigu:

- 1) jis per nustatytą terminą neįvykdė įpareigojimo išvykti iš Lietuvos Respublikos, savanoriškai neišvyko iš Lietuvos Respublikos per sprendime grąžinti jį į užsienio valstybę nustatytą terminą ar šio Įstatymo 127 straipsnio 3² dalyje nurodytu pagrindu pratęstą terminą arba jeigu jam nebuvo suteiktas terminas savanoriškai išvykti, nes yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti;
- 2) jis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai joje yra ir nėra šio Įstatymo 125 straipsnyje nustatytų pagrindų, dėl kurių užsienietis įpareigojamas išvykti iš Lietuvos Respublikos arba priimamas sprendimas grąžinti jį į užsienio valstybę;
- 3) jo buvimas Lietuvoje gresia valstybės saugumui arba viešajai tvarkai;
- 4) priimtas sprendimas jį išsiųsti iš kitos valstybės, kuriai taikoma 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos direktyva 2001/40/EB dėl abipusio sprendimų dėl trečiųjų šalių piliečių išsiuntimo pripažinimo.

²⁰ Kaip nustatyta Grąžinimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies a) punkte kartu su 7 straipsnio 4 dalimi.

²¹ Kaip nustatyta Grąžinimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies a) punkte kartu su 7 straipsnio 4 dalimi.

		pagrindas dėl užsieniečio išsiuntimo, o sprendime dėl išsiuntimo yra nustatomas ir draudimas atvykti į Lietuvą ²² .
Prašymas dėl teisėto buvimo atmestas kaip akivaizdžiai nepagrįstas ar melagingas²³	Taip	<p>Pagal įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 133 straipsnio 1 dalį galima uždrausti atvykti užsieniečiui, kuriam buvo atsisakyta išduoti leidimą gyventi ar vizą. Nacionalinė viza neišduodama tuo atveju, jeigu užsienietis pateikia tikrovės neatitinkančius duomenis, suklastotus dokumentus (įstatymo 19 straipsnis). Leidimas gyventi neišduodamas, jeigu užsieniečio pateikti duomenys neatitinka tikrovės arba buvo pateikti neteisėtai įgyti ar suklastoti dokumentai (įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Šengeno vizą atsisakoma išduoti 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 810/2009, nustatančio Bendrijos vizų kodeksą, (Vizų kodekso) nustatytais atvejais, tarp kurių –jeigu užsienietis kelia nelegalios migracijos riziką (Vizų kodekso 21 straipsnis).</p> <p>Priimant sprendimą uždrausti atvykti užsieniečiui, kuriam buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, kurio prašymo suteikti prieglobstį buvo nutrauktas arba kuriam buvo panaikintas suteiktas prieglobstis ir kuris yra grąžinamas į užsienio valstybę, vertinamos priežastys, dėl kurių buvo atsisakyta suteikti prieglobstį arba jis buvo panaikintas, taip pat, ar užsienietis piktnaudžiavo prieglobsčio procedūromis.</p>
Neįvykdyta prievolė grįžti²⁴	Taip	Galiojančiame Įstatyme šis kriterijus nėra tiesiogiai nurodytas kaip pagrindas uždrausti atvykti. Pagal Įstatymo 133 str. 1 d. užsieniečiui, jei jis buvo grąžintas į užsienio valstybę, gali būti uždraudžiama atvykti į Lietuvą. Jeigu užsienietis neišvyksta per jam suteiktą savanoriško išvykimo laikotarpį, jis yra išsiunčiamas, o sprendime dėl išsiuntimo yra nustatomas ir draudimas atvykti į Lietuvą.
<u>Kiti pagrindai:</u>		
Užsienietis buvo grąžintas į užsienio valstybę	Taip	Pagal Įstatymo 133 straipsnio 1 dalį, užsieniečiui, kuris buvo grąžintas į užsienio valstybę, gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui.
Užsienietis buvo išsiųstas iš Lietuvos Respublikos	Taip	Pagal Įstatymo 133 straipsnio 2 dalį, užsieniečiui, kuris buvo išsiųstas iš Lietuvos Respublikos, uždraudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui.

K62a. Koks ilgiausias draudimo atvykti galiojimo terminas Lietuvoje?

5 metai. Tačiau užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui, jeigu jis gali kelti grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai.

K62b. Ar įstatymai Lietuvoje numato skirtingus draudimų atvykti galiojimo laikotarpius? Jei atsakėte „taip“, koks galiojimo laikotarpis taikomas dažniausiai?

Įstatymo 133 straipsnis numato, kad užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui. Užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui, jeigu jis gali kelti grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai.

²² Įstatymo 126 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 133 straipsnio 2 dalis.

²³ Kaip nustatyta Grąžinimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies a) punkte kartu su 7 straipsnio 4 dalimi.

²⁴ Kaip nustatyta Grąžinimo direktyvos 11 straipsnio 1 dalies b) punkte.

Draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes. Dažniausiai nustatoma draudimo trukmė 1–3 metai.

K62c. Ar įstatymai bei teismų praktika Lietuvoje numato ryšį tarp pagrindo, dėl kurio paskirtas draudimas atvykti, bei laikotarpio, kuriuo uždrausta atvykti?

Taip. Įstatymo 133 straipsnis numato, kad užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui. Užsieniečiui gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui, jeigu jis gali kelti grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai.

Draudimo atvykti trukmė nustatoma kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgus į visas su konkrečiu atveju susijusias aplinkybes vadovaujantis Migracijos departamento 2014 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 3K-33.²⁵

K63. [EK rekomendacija (24) (a)] Kada Lietuvoje pradeda galioti draudimas atvykti?

- tą dieną, kai išduodamas sprendimas grąžinti;
- tą dieną, kurią trečiosios šalies pilietis palieka ES;
- kita.

Sprendimas dėl išsiuntimo (t. y. priverstinio grąžinimo) priimamas kartu su draudimu atvykti - draudimas atvykti pradeda galioti ir jo terminas pradamas skaičiuoti nuo užsieniečio išsiuntimo (t. y. faktinio išvykimo) dienos. Tačiau jei priimtas sprendimas dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo), tai draudimas atvykti tokiam užsieniečiui, jei nusprendžiama uždrausti atvykti, nustatomas atskiru sprendimu, nes šiuos sprendimus priima skirtingi subjektai (sprendimus dėl savanoriško grąžinimo priima policija, valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Migracijos departamentas, sprendimus dėl priverstinio grąžinimo (išsiuntimo) ir dėl uždraudimo atvykti priima Migracijos departamentas), ir dėl šios priežasties draudimas atvykti pradeda galioti ir jo terminas pradamas skaičiuoti nuo sprendimo priėmimo dienos, t. y. draudimas atvykti pradamas taikyti vėliau, nei nuo užsieniečio išvykimo dienos.

K64. [EK rekomendacija (24) (c)] Ar Lietuvoje, paskyrus draudimą trečiosios šalies piliečiui, Šengeno informacinėje sistemoje atliekamas įrašas (pvz., žr. Reglamento Nr. 1987/2006 – ŠIS 24 straipsnio 3 dalį)? Prašome nurodyti, ar:

- įrašai SIS atliekami sistemaiškai
- įrašai SIS atliekami reguliariai
- įrašai SIS atliekami kiekvienu individualiu atveju
- kita.

Įrašai SIS atliekami kiekvienu individualiu atveju.

Įstatymo 133 str. yra nustatyti uždraudimo atvykti į Lietuvą pagrindai. Pagal Įstatymo 133 str. 4 d. užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, nacionalinį sąrašą (toliau – nacionalinis sąrašas) sudaro, tvarko ir duomenis iš šio sąrašo skelbia ir centrinei antrosios kartos Šengeno informacinei sistemai (toliau – SIS II) teikia Migracijos departamentas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 436 patvirtintų taisyklių 11(1) p. duomenys iš nacionalinio sąrašo teikiami SIS II, jeigu sprendimas uždrausti užsieniečiui atvykti į Lietuvą, kurio pagrindu duomenys įrašyti į šį sąrašą, atitinka reglamento (EB) Nr. 1987/2006 (toliau – SIS II reglamentas) 24 ir 25 str. nustatytus pagrindus. Sprendimas įtraukti į SIS II įspėjimą dėl užsieniečio neįsileidimo pagal SIS II reglamento 24 ir 25 str. priimamas kartu su sprendimu uždrausti užsieniečiui atvykti į Lietuvą.

Tačiau praktikoje, atsižvelgus į teismų praktiką, ne visais atvejais tai įgyvendinama, nes pagal SIS II reglamento 24 str. 3 d. perspėjimas gali būti (may) įvestas, o ne privalo (shall), todėl kiekvienu konkrečiu atveju būtina, atsižvelgus į visas susijusias aplinkybes, pagrįsti, kodėl būtina perspėjimą įvesti į SIS II, t. y. kodėl nepakanka uždrausti atvykti tik į Lietuvą.

²⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ecc9f4e0c3a711e38c43fee5c144a67d/TYAkYdRsUd>

K65. [EK rekomendacija (24) (d)] Jei sprendimas grąžinti išduodamas apie nelegalų buvimą išsiaiškinant išvykimo metu, ar taip pat išduodamas ir draudimas atvykti?

Taikomos bendrosios taisyklės, kurios jau buvo aprašytos šioje studijoje, t. y. priimamas arba sprendimas dėl grąžinimo (t. y. savanoriško grąžinimo), arba dėl išsiuntimo (t. y. dėl priverstinio grąžinimo). Jei priimamas sprendimas dėl grąžinimo, tai atskiru sprendimu gali būti uždrausta atvykti, o jei priimamams sprendimas dėl išsiuntimo, tai šiame sprendime nustatomas ir draudimo atvykti terminas.

K66. Jei trečiosios šalies pilietis ignoruoja draudimą atvykti, ar tai klasifikuojama kaip baudžiamasis nusižengimas arba baudžiamasis nusikaltimas?

Ne.

K67. Ar Lietuva yra atlikusi kokių nors draudimų atvykti veiksmingumo vertinimų?

Ne.

8 lentelė. Draudimų atvykti veiksmingumas

Draudimų atvykti veiksmingumas aspektai	Ištirta nacionaliniuose vertinimuose (Taip/Ne)	Pagrindinės išvados
Indėlis užkertant kelią pakartotiniam atvykimui	n/a	n/a
Indėlis užtikrinant atitikimą savanoriškam grįžimui ²⁶	n/a	n/a
Draudimų atvykti ekonominis efektyvumas	n/a	n/a
Kiti veiksmingumo aspektai (prašome nurodyti)	n/a	n/a

K68. Prašome nurodyti, ar įgyvendindama draudimus atvykti Lietuva yra susidūrusi su kuriuo nors iš toliau nurodytų iššūkių bei kaip jie veikia grąžinimo veiksmingumą.

9 lentelė. Praktiniai iššūkiai, susiję su draudimų atvykti įgyvendinimu

Su draudimais atvykti susiję iššūkiai	Taip/Ne/Kai kuriais atvejais	Priežastys
Draudimo atvykti trečiosios šalies piliečiui laikymasis iš jo pusės	Kai kuriais atvejais	Jei užsieniečiui uždrausta atvykti tik į Lietuvą, kai kurie užsieniečiai, tai žinodami, atvyksta į Lietuvą iš kitos Šengeno valstybės narės per vidaus sieną; pasitaiko atvejų, kai užsieniečiai pakeičia vardą ir (ar) pavardę arba kai jiems keičiant kelionės dokumentus dėl transkripcijos vardas ir (ar)

²⁶ t. y., kokia apimtimi laipsniškas metodas (draudimo atvykti panaikinimas ar sustabdymas) prisideda prie trečiųjų šalių piliečių skatinimo sugrįžti savanoriškai?

		pavardė įrašomi kitaip ir informacinės sistemos neatpažįsta, kad asmeniui yra uždrausta atvykti.
Draudimų atvykti laikymosi stebėseną	Kai kuriais atvejais	Pasitaiko atvejų, kai užsieniečiai pakeičia vardą ir (ar) pavardę arba kai jiems keičiant kelionės dokumentus dėl transkripcijos vardas ir (ar) pavardė įrašomi kitaip ir informacinės sistemos neatpažįsta, kad asmeniui yra uždrausta atvykti.
Bendradarbiavimas su kitomis valstybėmis (narėmis), įgyvendinant draudimus atvykti²⁷	Kai kuriais atvejais	Pasitaiko atvejų, kad asmenys prašo panaikinti perspėjimą SIS II dėl draudimo atvykti tuo pagrindu, kad jie tapo ES valstybės narės piliečiu ar asmeniu, kuris naudojasi laisvo judėjimo ES teise, tačiau kitos valstybės narės kartais delsia atsakyti arba neatsako į paklausimus, ar tikrai toks asmuo turi ES valstybės narės pilietybę, ar turi galiojantį leidimą gyventi ir pan.
Bendradarbiavimas su kilmės šalimi, įgyvendinant draudimus atvykti	Ne	
Kiti iššūkiai:		
Tarptautinių organizacijų ir ES sprendimuose dėl ribojamųjų priemonių, kuriomis siekiama uždrausti atvykti ar keliauti, dažnai nurodoma per mažai asmenį identifikuojančių duomenų	Taip	Atsižvelgus į tai, kad vien tik vardo ir pavardės arba pavardės ir gimimo datos nepakanka asmeniui identifikuoti, tai tokį asmenį įrašius į nacionalinį sąrašą, vėliau praktikoje pareigūnams būna sunku nustatyti, ar besikreipiantis asmuo ir asmuo, kuriam uždrausta atvykti, yra / nėra tas pats asmuo. Tai sukuria papildomas problemas ir asmenims, kuriems ribojamosios priemonės iš tikrųjų nėra taikomos, bet jų asmenvardžiai sutampa su tų asmenų, kuriems jos taikomos.

K69 klausimas. Prašome aprašyti gerosios praktikos įgyvendinant draudimus atvykti pavyzdžius, nurodant, kiek įmanoma, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, nuo kada ji taikoma, jos aktualumą bei ar jos veiksmingumas įrodytas (nepriklausomu) vertinimu.

N/a.

²⁷ Tai, pavyzdžiui, galėtų būti susiję su Šengeno informacinės sistemos naudojimo problemomis ir (arba) bendros sistemos nebuvimu.

Išvados

K70. Šios studijos tikslų atžvilgiu, kokias išvadas galite padaryti remdamiesi savo pateiktais duomenimis?

K71. Kokią reikšmę apskritai ES taisyklės turi grąžinimo veiksmingumui nacionaliniame kontekste?

1. Grąžinimas Lietuvoje nėra sisteminė problema. Absoliuti dauguma neteisėtai esančių užsieniečių yra iš kaimyninių ar artimų šalių, su kuriomis vyksta glaudus bendradarbiavimas, Lietuvoje veikia tų šalių diplomatinės atstovybės, yra pasirašyti readmisijos susitarimai, todėl didžioji dauguma sprendimų grąžinti (87-90 proc.) yra įvykdomi ir neteisėtai esantys užsieniečiai išvyksta iš Lietuvos per sprendime dėl grąžinimo nustatytą terminą. 2016 m. buvo įvykdyti 87 proc. sprendimai dėl grąžinimo, o 2015 m. – 90 proc. Tačiau padidėjus atvykstančių užsieniečių skaičiui iš valstybių, kurių diplomatinė atstovybė nėra Lietuvoje, tikėtina, kad grąžinimo procesas gali tapti sudėtingesnis ir todėl grąžinimai išlieka aktuali klausimu. Lietuva pasisako už readmisijos susitarimų ES lygiu sudarymą, nes jie prisideda prie efektyvaus grąžinimo proceso.
2. Šiuo metu grąžinimo procese daugiausia problemų kyla su Vietnamo piliečiais. Dauguma sulaikytų Vietnamo piliečių neturi tapatybę patvirtinančių dokumentų, todėl neįmanomas jų operatyvus grąžinimas į kilmės valstybę. Jie teismo sprendimu yra sulaikomi siekiant nustatyti jų tapatybę. Kadangi bendradarbiavimas su Vietnamu vysta labai vangiai, procesas užtrunka ilgai ir tai prisideda prie situacijos, kuomet neproporcingai apkraunamas Užsieniečių registracijos centras. Atsakingos institucijos deda pastangas užmegzti glaudesnį ryšį su Vietnamo atsakingomis institucijomis tam, kad grąžinimo procesas būtų paspartintas.
3. Grąžinimo direktyva yra perkelta į nacionalinę teisę, yra priimti reikalingi įstatymo pakeitimai. Lietuvos vyriausias administracinis teismas 2017 m. rugpjūčio 3 dienos byloje konstatavo, kad įstatymo nuostatos dėl savanoriško grąžinimo neviseiškai atitinka Grąžinimo direktyvos turinį. Teismas pažymėjo, sprendimas dėl išsiuntimo, jeigu prieš tai nebuvo priimtas sprendimas dėl grąžinimo, suteikiantis savanoriško išvykimo terminą, gali būti priimtas tik nurodant priežastis, dėl kurių pasirenkama griežtesnė priemonė – priverstinis išsiuntimas (pvz., egzistuoja pasislėpimo pavojus, grėsmė valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei). Todėl darytina išvada, kad esamas reglamentavimas turės būti tobulinamas.
4. Lietuvoje sulaikymas ilgesniam nei 48 val. laikotarpiui yra *ultima ratio* priemonė, t.y. dėl užsieniečio sulaikymo sprendžia teismas kiekvienu atveju individualiai vertindamas visas su užsieniečiu susijusias aplinkybes (pvz., vertinama, ar užsienietis gali pasislėpti vengdamas grąžinimo ar išsiuntimo arba kyla grėsmė valstybės saugumui ar viešajai tvarkai). Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad kompetentingos institucijos, spręsdamos dėl užsieniečio sulaikymo, negali neribotą laiką remtis ta aplinkybe, kad nėra nustatyta tapatybė, ir institucijos turi imtis visų reikiamų priemonių, siekiant išsiaiškinti užsieniečio tapatybę. Jeigu institucijos nesiima reikiamų priemonių, sulaikymas gali būti nepratęsiamas.
5. Teismas sprendžia dėl alternatyvių sulaikymo priemonių taikymo. Esamas teisinis reguliavimas numato, kad neteisėtiems užsieniečiams alternatyvios sulaikymui priemonės gali būti skiriamos tik pastariesiems turint lėšų pragyvenimui, socialinius ar giminystės ryšius Lietuvoje. Išnagrinėjus teismų bylas, galima daryti išvadą, jog užsieniečiai dažnai netenkina minėtų sąlygų, todėl alternatyvi sulaikymui priemonė paskiriama retai (2016 – 16 atvejų, 2015 – 24 atvejai). Tokia praktika, kuomet užsieniečiams nėra taikoma sulaikymui alternatyvi priemonė vien todėl, kad neturi lėšų pragyvenimui, socialinių ar giminystės ryšių Lietuvoje ir pan. riboja alternatyvių sulaikymui priemonių taikymą. Būtų galima diskutuoti dėl galimybės užsieniečiams, kurių tapatybė nustatyta, kurie nekelia pavojaus viešajai tvarkai, teikia pagalbą teismui bei kt., skirti alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų.
6. Įstatymas numato, kad pažeidžiami asmenys ir šeimos, kuriose yra nepilnamečių, gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausias vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus. Nelydimi nepilnamečiai kaip ir kiti pažeidžiami asmenys gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, tačiau praktikoje apgyvendinami socialinėje įstaigoje – Pabėgėlių priėmimo centre. Jie gali būti grąžinami tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinami, bus tinkamai prižiūrimi.
7. Ekspertai, dirbantys grąžinimų srityje, pažymi, kad šiuo metu nei ES teisės aktuose, nei Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra nustatyta, kad užsienietis, turintis vienos valstybės narės išduotą sprendimą dėl savanoriško grąžinimo, gali vykti per kitų valstybių narių teritoriją vykdydamas šį sprendimą. Tai reiškia, kad ES valstybių narių priimti sprendimai dėl savanoriško

išvykimo yra galiojantys tik tokį sprendimą priėmusios valstybės narės teritorijoje, o kitos valstybės narės tik gali (jei nusprendžia pagal savo nacionalinius teisės aktus) pripažinti tokį sprendimą ir leisti užsieniečiui be papildomų formalumų vykti per jų teritoriją tranzitu ar išvykti per jos išorės sieną.

8. Lietuva neturi atskiros leidimo laikinai gyventi rūšies, skirtos neteisėtai esantiems užsieniečiams, kurių negalima grąžinti/išsiųsti. Jeigu sprendimo dėl užsieniečio išsiuntimo vykdymas sustabdytas (dėl to, kad jis atsisako priimti užsienio valstybę, į kurią jis gali būti išsiųstas, dėl medicininių priežasčių ar kitų objektyvių aplinkybių, pvz., neturi kelionės dokumento, ir šios aplinkybės per metus neišnyko, o užsienietis nėra sulaikytas), gali būti išduotas ne ilgiau kaip vienerius metus galiojantis leidimas laikinai gyventi. Per metus pasitaiko vos keli tokie atvejai.
9. Analizuojant užsieniečių išvykimą vykdant sprendimą dėl grąžinimo per nustatytą savanoriško grįžimo terminą, nėra galimybės patikrinti, ar užsienietis neišvyko per kitos Šengeno valstybės narės išorės sieną, kadangi nėra vieningos Šengeno erdvės informacinės sistemos, kurioje būtų kaupiami duomenys apie išvykimą iš Šengeno erdvės. Tai didina institucijų, kontroliuojančių sprendimų dėl savanoriško išvykimo įvykdymą, laiko sąnaudas ir finansines išlaidas atliekant patikrinimus pagal užsieniečio nurodytą buvimo ar gyvenimo vietą. Pažymėtina, kad ir šie patikrinimai neleidžia patikimai įsitikinti, ar užsienietis išvyko, nes jis galbūt pasislėpė arba išvyko per kitos valstybės narės išorės sieną.

Europos migracijos tinklas (EMT) – tai Europos Komisijos, ES valstybių narių ir Norvegijos migracijos ekspertų tinklas, kurio tikslas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia, patikima ir palyginama informacija apie migraciją ir prieglobstį siekiant prisidėti prie Europos Sąjungos politikos formavimo ir visuomenės informavimo šiose srityse.

Lietuvoje EMT Nacionalinio informacijos centro (NIC) funkcijas LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras glaudžiai bendradarbiaudamas su LR vidaus reikalų ministerija, Migracijos departamentu bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba. EMT NIC bendradarbiauja ir su kitomis vyriausybėmis ir nevyriausybėmis institucijomis, dirbančiomis migracijos srityje.
